

**FAKULTA TELESNEJ VÝCHOVY A ŠPORTU
UNIVERZITY KOMENSKÉHO
KATEDRA GYMNASTIKY, TANCOV A ÚPOLOV**

VZNIK, VÝVOJ A PODSTATA AIKIDO

Vedúci diplomovej práce: Mgr. Ferdinand Čuperka

Anotačný list

Počet strán: 60

Počet literatúry: 15

Počet prameňov: 12

Kľúčové slová: Aikido, Morihei Ueshiba, etika, symboly Aikido

Anotácia: Vo svojej diplomovej práci som sa zaoberal základnými dejinnými udalosťami, ktoré ovplyvnili vývoj svetového Aikido od jeho vzniku po súčasnosť, osobnosťami, ktoré svojimi schopnosťami a inovátorskými metódami dali základ pre vznik a vývoj Aikido, ako aj k jeho celosvetovému rozšíreniu. Ďalej som sa zaoberal podstatnými znakmi, ktoré Aikido pomáhali tvoriť a dotvárajú jeho podobu aj dnes.

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že som problematiku záverečnej práce riešil samostatne, a že údaje o prevzatých a citovaných materiáloch a názoroch z odbornej literatúry som uviedol na príslušných miestach.

Plaštiak Ivan

V Žiline 7.3.1998

Pod'akovanie

Za rady a prístup d'akujem Mgr. Ferdinandovi Čuperkovi. Ďalej d'akujem Ing. Jozefovi Slávikovi za obstaranie štúdijnej literatúry a Ing. Radoslavovi Haplovi za grafické spracovanie diplomovej práce.

Obsah

1. ÚVOD.....	6
2. METODIKA PRÁCE	8
3. CIEĽ A ÚLOHY DIPLOMOVEJ PRÁCE.....	10
4. VÝVOJ BOJOVÝCH UMENÍ V JAPONSKU.....	12
5. ETAPY VÝVOJA AIKIDO	17
5.1 Etapa I. – predchodcovia Aikido.....	17
5.2 Etapa II. – osobnosť zakladateľa a vznik tradičného Aikido	19
5.2.1 Chronológia Morihei Ueshiba, zakladateľa Aikido.....	26
5.3 Etapa III. – šírenie Aikido mimo územie Japonska a jeho organizácia	29
5.3.1 Aikido v Európe.....	30
5.4 AIKIDO NA ÚZEMÍ SLOVENSKA	32
5.4.1 Česká federácia Aikido na Slovensku	32
5.4.2 Slovenská aikido asociácia	33
5.4.3 Slovenský zväz Aikido	34
6. TRADÍCIE AIKIKAI	37
6.1 Kagami Biraki – víťanie nového roku	37
6.2 Sochu geiko – letné cvičenie.....	38
7. SYMBOLY AIKIDO.....	39
7.1 Gi - oblečenie	39
7.2 Hakama – nohavicová sukňa.....	39
7.3 Obi - opasok	40
8. PODSTATA AIKIDO	41
8.1 "Staré" školy a ich podstatné znaky	44
8.2 "Moderné" školy.....	45
8.3 "Tradičné" školy a ich podstatné znaky	45
8.4 "Ki" školy a ich podstatné znaky	46
8.5 "Športové" štýly	48
9. ETIKA V AIKIDO	51
10. ETIKETA V AIKIDO	54
11. ZÁVER	56
12. SLOVNÍK POUŽITÝCH TERMÍNOV	57
13. ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	58
14. ZOZNAM POUŽITÝCH PRAMEŇOV	60

1. ÚVOD

Určite by sme našli množstvo pohľadov, odborných terminologických prekladov a rozborov slova Aikido. Čím viac Aikido ľudia spoznávajú, tým viac zisťujú, ako ho málo poznajú a ich výklady naň sa čoraz viac od seba vzdávajú a odlišujú. Ide o harmóniu medzi cvičiacimi? Ide o harmóniu medzi ich telami, alebo myšlienkami? Ide o pochopenie dobra a zla v nás? Ide o prispôsobenie tela a ducha cestou životom? Ide o hľadanie nás samých v našich srdciach? Áno, existuje mnoho pohľadov a každý je jedinečný, ten pravý, ten správny. Prežívanie je výhradne individuálna záležitosť každého jedinca. Každý z nás v Aikido našiel niečo iné a pokiaľ ho stupeň poznania a jeho realizácie uspokojuje je to to pravé Aikido, ktoré hlásal Ó Sensei Ueshiba, keď hlásal o slobode.

Je toho skutočne veľa, čo Aikido v sebe skrýva. Je potrebné mnohé zvládnuť, najmä však seba samého. "Keď po niekoľkých rokoch zvládnete svoju trpezlivosť, možno sa dozviete, že to je ten správny okamžik, aby ste sa začali učiť ako ukázať silu svojej osobnosti, ako druhému dať šancu, ako ukázať, že budo život dáva a nie berie" (Hotovec, 1997).

Každé stretnutie s Aikido je jedinečné a primeraná odpoveď naň by mala vzniknúť prirodzene. Dnešné Aikido sa líši od Aikido včerajšieho a bude sa líšiť od Aikido dní zajtrajších. To, či bolo Aikido počas celého svojho vývoja pozitívnym prínosom do dejín ľudského rodu, či bolo správne miešať fyzicky a duševno, alebo či vznikom iných štýlov nedošlo k profanácii základných myšlienok, to nie je úlohou tejto práce. Takisto nie je jej úlohou súdiť či vznikom nových škôl sa vývoj Aikido posunul, či zabrzdil. Je skutočne otáznе či chránenie symbolov minulosti je len prehnane formálne a ritualistické a odmietať novinky len preto, že ich Morihei

Ueshiba nepoužíval je ten správny postup. Nevieme čo hralo v "koncerte" pohľadov Morihei Ueshibu na Aikido prvé husle. Či to bolo fyzicky, filozoficky alebo náboženská ideológia sa už dnes bez veľmi podrobnej a dôkladnej analýzy všetkých historických súvislostí pravdepodobne nedozvieme. A je otázne, či sa to vôbec niekto niekedy dozvie. Na otázky tohoto druhu nech si každý radšej odpovie sám. Táto práca však zachytáva moju úroveň poznania v oblasti vzniku, vývoja a podstaty Aikido vo svete.

2. METODIKA PRÁCE

Práca, ktorej výsledkom by malo byť faktografické vykreslenie jednotlivých etáp zo života spoločnosti a jedinca a ich vzájomný vplyv je prácou histórie. Ako taká sa začína etapou heuristiky, teda zhromažďovaním faktov z dostupnej literatúry a prameňov, ktoré priamo či nepriamo korešpondujú so skúmanou témou. Táto etapa zabrala v mojom skúmaní najväčší časový úsek, pretože Aikido je jedným z najmladších japonských bojových umení a ako také má málo bibliografických záznamov venujúcim sa práve otázke dejín. Väčšina zo záznamov sa zaoberá vývojom vlastnej organizácie, a potom nácviku jednotlivých techník. Preto po etape heuristiky nastala etapa kritickej analýzy prameňov. Najväčší problém však bol s nedostatočnou archiváciou prameňov, ktoré by poukazovali na obraz danej doby. Tu sa naskytla aj otázka či bol Morihei Ueshiba skutočne takým altruistom, filantropom, humanistom, mierotvorcom a človekom vysokých morálnych zásad ako sa o tom zmieňujú snáď všetky bežne dostupné bibliografické záznamy? Musíme si však uvedomiť, že Japonsko bolo až do ukončenia II. svetovej vojny a porážky Japonska, militaristickou, agresívnou a dobyvačnou krajinou. Japonský nacionalizmus sa od revolúcie Meiji stupňoval a japonská národná buržoázia, aristokracia a cisársky dvôr, propagovali niečo úplne iné, ako boli myšlienky Morihei Ueshibu, s ktorými sa dnes stretávame v knihách o Aikido. Ako je teda možné, že štát, ktorý nastúpil cestu nacizmu, toleroval a podporoval Aikido s jeho humanistickými myšlienkami a tradíciami? Bola osobnosť Morihei Ueshibu tak silná, že sa dokázal preniesť cez tieto negatívne javy v spoločnosti a založiť Aikido na princípoch tradičných japonských náboženstiev a zmýšľania Omoto? Bola prispôbená interpretácia a pohľad na Aikido po II. svetovej vojne samotným Ó senseiom, alebo inými

historikmi? Toto sú všetko otázky, na overenie ktorých by bol potrebný výzkum priamo v japonských archívoch, respektíve by bol možný aj rozhovor s priamimi Ueshibovými žiakmi. Túto možnosť som však vylúčil z dôvodu neznalosti japonského jazyka, z finančných dôvodov a možností sa s nimi stretnúť. Na žiadnu z týchto otázok Vám táto práca nedá priamu odpoveď. Je to práca histórie a faktu a ako taká nezapadne do nekonkrétností a zbytočného idealizmu.

Po etape kritického roztriedenia prameňov, vhodných k vlastnej interpretácii tu však nájdeme fakty zo života samotného Morihei Ueshibu, osudy osôb, ktoré mali na jeho osobu a tým aj na vznik Aikido rozhodujúci vplyv a jednotlivé medzníky, ktoré formovali Aikido dodnes. Po ich syntéze nechávame na uvážení čitateľov odpovedať si na predchádzajúce otázky.

Trochu odlišne som pracoval pri spisovaní histórie Aikido na Slovensku. Keďže na Slovensku začína byť Aikido známe a praktikuje sa až po roku 1989, dostupná literatúra z tejto oblasti vyskytujúca sa u nás je ešte chudobnejšia. Preto boli písomne oslovení všetci prezidenti národných organizácií Aikido na Slovensku. Oslovení boli: Slovenský zväz Aikido, Slovenská asociácia Aikido, Česká federácia Aikido na Slovensku, Slovenské združenie Aikido a Slovenská federácia Aikido. Ochotní spolupracovať boli traja z nich. Ich poskytnutý prehľad vývoja vlastnej organizácie je v práci, až na gramatické opravy, uvedený bez väčších korektúr avšak s prihliadnutím na pravdivosť faktografie.

V práci sú uvedené hlavné štýly Aikido vo svete. Podľa nich sa dá vydedukovať, že napísať podstatu Aikido je veľmi zložitú, pretože každý štýl ju vidí v niečom inom. Či je to už "ki", randori Aikido, alebo Aikido založené na tradíciách. Táto podstata je charakterizovaná priamo pri jednotlivých štýloch. Spoločné znaky všetkých škol sú uvedené v samostatnej kapitole, venujúcej sa tejto problematike.

Práca je doplnená chronologickou tabuľkou a na dokreslenie niekoľkými obrázkami. Na záver sú uvedené najznámejšie tradície Aikikai, ktoré sa slávia snád' vo všetkých bojových umeniach a športoch.

V celej práci je použitý medzinárodne uznávaný Hepburnov transkripčný prepis japonských slov do latinky.

3. CIEĽ A ÚLOHY DIPLOMOVEJ PRÁCE

Cieľom tejto diplomovej práce je zhromaždiť a analyzovať všetky kriticky overené materiály o Aikido, zároveň však aj získať a sprístupniť čo najucelenejší obraz o vývoji a podstate svetového i nášho Aikido od vzniku po súčasnosť, a tým prispieť k rozvoju vzdelávania v oblasti úpolových športov.

- Úlohy:
1. Zistiť a analyzovať príčiny vzniku Aikido
 2. Sprístupniť symboliku Aikido
 3. Vysvetliť podstatu jednotlivých štýlov v Aikido
 4. Načrtnúť vzťah medzi všeobecnou etikou a etiketou Aikido

*"Súťažit' v technikách, vyhrávať a prehrávať –
to nie je pravé Budo.*

Skutočné Budo nepozná porážku.

Nebyť nikdy porazený znamená nikdy nebojovať."

Morihei Ueshiba

4. VÝVOJ BOJOVÝCH UMENÍ V JAPONSKU

Podľa legendy vznikli posvätné ostrovy Japonska z vodných kvapiek, ktoré spadli z kópie bohov Izanagi a Izanami. Od božstiev sa odvodzuje aj pôvod cisárov Dai Nipponu. Obdobie a okolnosti osídlenia ostrovov nie sú známe, no prvé stopy civilizácie svedčia o zberačoch a poľovníkoch kultúry Jamon (asi 4500-300 p.n.l.). Potom v priebehu asi 600 rokov (až do roku 300 n.l.) nasleduje éra príst'ahovalcov z ázijskej pevniny nazývaná Yayoi. Prvé zatiaľ známe a dochované správy o praobyvateľoch dnešného Japonska nachádzame roku 297 n. l. v análoch čínskeho štátu Wei (Harenberg, 1993). Dozvedáme sa tu o jestvovaní bájnej ríše Wa, ktorá sa rozpadla na vyše sto čiastkových štátikov ktoré patrili rodovým zväzom. Podľa mytologického podania siahala táto ríša až do čias 660 rokov p.n.l. (zaujímavosťou je, že práve týmto rokom sa datuje japonský kalendár). Približne jedna tretina z týchto štátikov mala s Čínou obchodné styky. Tieto rodové zväzy boli údajne pospájané do väčších nezávislých skupín, ktorým vládol jeden rod. Moc nad týmto územím mala v rukách v podstate hlava jednej, hlavnej rodiny. Okolo roku 400 n. l., po úporných bojoch sa rodu Yamato podarilo zjednotiť štátiky ríše Wa a získava prednostné postavenie medzi rodinnými zväzmi. Rod Yamato sa honosí božským pôvodom a zaslúžil sa o zjednotenie štátikov na nížine medzi Ósakou, Kyótom a Narou do ríše Yamato. Južný ostrov Kyúšú sa stáva východiskom ďalších výbojov na Kóreu a na severné japonské ostrovy (Harenberg, 1993).

Kult predkov a kult rodov bol určujúcim momentom náboženského kultu ranného Japonska. Tento kult predkov sa vyvinul na najstaršie, ale doposiaľ žijúce náboženstvo šintoizmus, ktorý vyžadoval najmä uctievanie predkov a minulosti.

Korunný princ Shótoku (574-622) aby zabránil rozpadu ríše, pokúsil sa vytvoriť úradnícky štát podľa čínskeho vzoru. Keď sa budhizmus stal štátnym náboženstvom (r. 594) snaží sa potvrdiť postavenie cisára ako "syna nebies". To sa mu darí roku 604 vydaním kódexu, ktorý obsahuje 17 článkov (Harenberg, 1993). Po jeho smrti nastáva veľmi krutý boj o trón. Rodina Fujiwara dosahuje v tomto boji víťazstvo. Keďže zbrane používané v tejto dobe sú výhradne chladné, ich dokonalé ovládanie sa stáva samozrejmosťou. Začínajú sa formovať skupiny ľudí, ktorí vyučujú umenie vojen a boja. Na viac ako 5 storočí sa táto rodina stáva vedúcou rodinou s nástrojom moci a snáď najviac ovplyvní dejiny Japonska. Roku 646 rod Fujiwara začína s reformou Taika (veľká zmena), ktorá je dokončená roku 702. Japonsko sa ňou stalo centralistickým štátom podľa čínskeho vzoru. Princípy reformy boli formulované v kódexe Taihó, prvej kodifikovanej zbierke správneho a trestného práva. Reformou sa zrušili staré rodové zväzky, cisár sa na základe svojho nebeského pôvodu stáva hlavou štátu a roku 710 sa centrom umenia, literatúry a vzdelanosti stáva novovymenované hlavné mesto Heijo (dnešná Nara) (podľa neho sa nazýva datované obdobie Nara 710-794).

Pod veľkým tlakom čínskeho vzoru začínajú do Japonska prichádzať nové vedomosti, zručnosti, výrobné nástroje a aj učitelia boja. Táto výmena však nie je jednostranná, ale sa uplatňuje v oboch smeroch. Výsledkom zmesi bojových tradícií Japonska a Číny, spolu so zmiešavajúcou sa kultúrou, vznikajú skutočné bojové umenia. Japonci podľa môjho názoru ako prvý na svete povýšili úpolové disciplíny do pozície umenia, pretože sa v nich rovnako ako v hudobnom, výtvarnom či inom umení, ako ich chápeme dnes my, prejavujú inšpirácia, intuícia a cit. Japonským cieľom bolo samozrejme vychovať nie priemerného, ale kvalitného a uznávaného umelca (Boháčková - Winkelhöferová, 1987).

Aby sa zabránilo čoraz silnejšiemu politickému vplyvu budhistických kláštorov, ktorým veľkorysými darmi natoľko vzrástla moc, že si vydržovali vlastné vojská a začali súperiť s cisárskym dvorom, cisár prekladá hlavné mesto roku 784 do Nagaoky a o desať rokov neskôr - 11. 794 do Heian-Kyo (dnešné Kyóto). Na prelome storočia - v dôsledku úpadku čínskej dynastie Tchang sa úplne pretrhali väzby medzi Japonskom a pevninou. Japonsko nastupuje cestu vlastného kultúrneho, politického, ekonomického, bojového a duchovného rozkvetu (obdobie Heian 794-1192).

21. 8. 1192 samuraj Yoritomu Minamoto prijal od japonského cisára titul dedičného shogúna, čím sa v Japonsku začína dlhé obdobie shogunátu - vojenskej vlády. Yoritomu Minamoto preložil sídlo svojej vlády do Kamakury, no cisársky dvor zostal v Kyóto. V skutočnosti však krajinu spravovala vláda ustanovená shogúnom, ktorá bola zriadená v novom hlavnom meste. Vznikla tak vláda, ktorá zastupuje záujmy skupiny profesionálnych bojovníkov (obdobie Kamakura 1192 - 1338). V tomto období začína vplývať na kultúrny vývoj zenbudhizmus, ktorý je zatiaľ prístupný len vojenskému stavu.

Cisár Godáigo už nechce uznávať vládu shogunátu. Proti nemu povstane v roku 1338 šľachtic Takauji Ashikaga, ktorý sa sám vyhlási za shogúna a zakladá shogunát rodu Ashikaga so sídlom v Muromachi v Kyóto (podľa toho aj obdobie Muromachi 1338-1573). Takaujimu sa nepodarilo dostať pod svoj vplyv silných feudálnych pánov, a ani stále sa vzťahujúce budhistické kláštory. V Japonsku sa rozpútala najväčšia občianska vojna v jeho dejinách. Začala sa tzv. vojnou Ónin a trvala vyše sto rokov. Bolo to sto rokov s mečom, kópiou i holými rukami. Bolo to sto rokov, kedy umenie boja malo reálnu podstatu. Táto vojna urýchlila úpadok shogunátu Ashikaga a prehĺbila feudálnu rozdrobenosť Japonska. Napokon sa japonská ríša rozpadá na početné feudálne panstvá, ktoré získali veľkú nezávislosť. Bojovníci, ak sami neboli feudálnymi pánmi, mali pevný žold. V čase veľkých politických zápasov sa jediným ochrancom tradičnej japonskej kultúry stáva práve zenbudhizmus, ktorý sa šíri medzi masami (Harenberg, 1993).

To, že Japonci milujú bohov, náboženstvá a najmä slobodu vyznania dokazuje aj fakt, že v roku 1549 dochádza k jezuitskej misii v Japonsku. Domorodé obyvateľstvo pokladá kresťanstvo za inú formu budhizmu, no v podstate ostalo nepochopené a nakoniec je oficiálne roku 1587 zakázané.

Veľa filozofických názorov, svetonázorov či náboženstiev (záleží, ako si to pomenujeme) sa v japonskom národe zlieva, prelieva a prestupuje jedno do druhého. Tým vznikajú mnohé ďalšie nové, ako zmes predchádzajúcich, preto je veľmi ťažké hľadať korene náboženstva Omotokyo, ktoré malo rozhodujúci vplyv na konanie Morihei Ueshibu. Je isté, že viera, nie náboženstvo, hrá nielen v Ueshibovom živote, ale v živote každého Japonca dôležitú, ak nie rozhodujúcu úlohu, pri jeho voľbe a konaní. "Co je žid, co je křesťan, co je pohan? Je jménem pro ty, kteří mají náboženství místo víry" (Mayriak podľa Minařík, 1995).

Znovuzjednotenie Japonska je dielom troch mužov: Nobunagu Odu, Tojítomi Hideyoshiho a Ieyasu Tokugawu. Prvý získal od jezuitov obchodujúcich s portugalcami dve muškety, podľa ktorých sa začali vyrábať kópie a dopomohli tak k zvrhnutiu shogunátu Ashikaga. Hideyoshi vybudoval prísny daňový systém a zakázal sedliakom nosiť zbrane. Toto právo ostalo vyhradené len samurajom, čo sa neskôr ukázalo ako veľmi dôležitý prvok pri vzniku nových a zdokonaľovaní starých bojových umení. Roku 1603 sa dal Tokugawa vymenovať za shogúna pre údajnú genealogickú spojitosť s rodom Minamoto. Vybudoval prísny policajný štát so sídlom v Ede (obdobie Tokugava-Edo 1603-1868). Styky so zahraničím sú zredukované na minimum. Z krajiny sú vyhánané cudzinci a navrátilcom hrozí trest smrti. Toto obdobie je charakteristické veľkým rozvojom kobudo, roľníckymi povstaniami a roztržkami medzi samurajmi a roľníkmi, ktorí používali poľnohospodárske nástroje ako zbrane schopné pre boj. Japonsko sa na 250 rokov uzatvára pred svetom. Až 8. júla 1853, keď sa v zálive Uruga vyloďuje komodor Matthew Calbraith Perry a žiada nadviazať obchodné styky medzi USA a Japonskom, sprístupňuje shogunát zo strachu pred možným útokom na základe kanagawskej zmluvy z 31. 3. 1854 dva prístavy (Shimoda a Hakodate) pre americké lode. Pre tradicionalisticky založených japoncov so svojou mentalitou a kultúrou bol "vpád" západných krajín potupou pre ich národnú hrdosť. Japonci boli totiž takmer tisíc rokov nezávislý na cudzom vplyve (Hradský, 1992).

Opozícia štúdiom historických prameňov zistila, že shogúni si prisvojili moc neprávom. Tá patrí len cisárovi - synovi nebies. Postupne sa vytvára hnutie namierené proti cudzincom a shogunátu, ktorý bol príliš slabý, aby čelil cudziemu vplyvu. Nasleduje povstanie mladých samurajov proti shogunátu. Tomu však pomáha paľba z amerických, britských, francúzskych a holandských vojnových lodí. Shogunát napriek tomu proti povstalcov prehráva. Jednotky povstalcov vtrhli 3. januára 1868 do paláca v Ede a vyhlásili obnovenie cisárskej moci a úrad shogúna je zrušený.

Je iróniou osudu, že samurajskému stavu, ktorý sa veľkým podieľom zaslúžil o zrušenie shogunátu a nastolenie cisárstva, bolo roku 1876 zakázané nosenie mečov na verejnosti, bol vydaný rozkaz strihať cop na temeni a nakoniec bol koncom XIX.st. samurajský stav úplne zrušený. Koniec tohoto obdobia a nástup novej éry Meiji (1868-1912) je sprevádzaný zmenou spoločenského zriadenia

vtedajšieho Japonska. Ako prestali existovať samurajské výsady, postupne prestávali existovať aj školy bojových umení a tie ktoré ostali boli na okraji spoločenského života (Fojtík, 1995).

5. ETAPY VÝVOJA AIKIDO

5.1 Etapa I. – predchodcovia Aikido

Keď sa pozrieme na predchádzajúcich pár riadkov, zistíme, že podľa mytológie už samotné Japonské ostrovy vznikli z nástroja určeného k boju. Boj, zápas, dobíjanie a zmierovanie mali v každej spoločnosti, v každom národe veľmi dôležité a mnohokrát až výsostné postavenie. Najmä v predhistorických dobách sa stáva boj každodenným prostriedkom prežitia, pre zachovanie rodu, klanu, životného priestoru a lovišťa. Keď budeme kriticky rozoberať a posudzovať spôsob boja na rôznych kontinentoch v jednotlivých, historicky totožných obdobiach, zistíme veľmi veľké rozdiely. Je to spôsobené nielen rozdielnym spoločenským zriadením, rôznym pracovným zameraním, rôznou vyspelosťou výrobných prostriedkov, ale aj rôznou kultúrou a rôznym náboženstvom .

Najväčší kult boja a zápasu bol dosiahnutý na územiach juhovýchodnej Ázie, kde sa boj stal súčasťou národných tradícií (<http://www.aikido.de>). Príčinou bolo najmä dlho pretrvávajúce feudálne spoločenské zriadenie, ktoré na dlhý čas neumožnilo a zakázalo používanie zbraní a prostriedkov boja v akejkol'vek podobe. Naskytá sa preto otázka ako je možné, že bojové umenia sa stali národnou tradíciou? Stačí nazrieť do japonskej mytológie. Jej prvé písomné zachytenie sa uskutočňuje v období Asuka - Suiko (552-645) v knihe Kujiky, ktorá sa však nedochovala. Z tohoto dôvodu niektorí autori ako prvú písomnú podobu, zachytávajúcu japonskú históriu, datujú až do obdobia Nara (710-794). Dielo bolo nazvané Kojiky - (Kronika dávnych príbehov). Napísal ho na pokyn cisárskeho dvora Ó no Yasumaro v roku 712 a zrejme vychádzal zo zbierok mýtov, legend a piesní Honji a Kuji a zo starých

genealogických rukopisov. Táto kniha je teda spisom mytologickým ale aj historickým (Hradský, 1992).

Určite zaujímavosťou u japonských božstiev je fakt, že množstvo japonských bohov presahuje počet osem miliónov. No a títo bohovia mali medzi sebou rôzne konflikty a spory, ktoré niekedy vyústili do otvoreného boja. Keď si zoberieme počet osem miliónov, tak dospejeme k názoru, že k bojom a zápasom dochádzalo vlastne neustále.

Bojovníci z Yamato poznali skutočne množstvo bohov. Oficiálne filozofické smery od týchto bojovníkov vyžadovali cnosti, ktoré sa naplno premietli do spôsobu ich zmýšľania. Šintoizmus ich učil k úcte. Budhizmus, ktorý sa do Japonska dostal cez Kóreu v roku 538 n.l., tu sa zmenil na mahajánsky budhizmus, zas učil k mierumilovnosti, nesmrteľnosti a poslušnosti. Tu vidíme obrovskú analógiu medzi prevládajúcim svetonázorom a názorom na boj a tým aj bojové umenia.

Čím je teda ju jutsu, o ktorom sa hovorí, ako o jednom z predchodcov Aikido? Postupom času začali vznikať bojové techniky známe pod menami ako Tai jutsu, Yawara, Kenpo, Koshi no - mawari, Kogusoku, Hobaku, Wa jutsu, Torite, Hakuda, Shubaku... všeobecne uvádzané ako ju jutsu. Repertoár ju jutsu obsahuje techniky hodov, úchopov, škrtení, úhybov, útokov na kĺby, úderov, bodnutí a kopov. Niekedy, okolo 17. storočia začali byť tieto techniky zostavované do systému a precvičované ako obyčajnými ľuďmi, tak aj samurajmi. Techniky ju jutsu však vznikli omnoho skôr, ako bol vytvorený tento systém. Pramene uvádzajú, že techniky boja boli do Japonska "prevezené" z Číny. Lekár Akiyama sa údajne na svojej štúdijskej ceste po Číne zoznámil s čínskou náboženskou sektou, ktorá používala zvláštny druh sebaobrany proti útokom neveriacich. Tieto techniky sa však nemohli rozširovať mimo sektu a tak sa stal jej členom (Pikhart, 1986). Akiyamovo krédo bolo "ustupovať v záujme víťazstva", čo sa prenieslo do mnohých bojových umení. Avšak až 18. storočie môžeme právom pokladať za zlatý vek ju jutsu. V celom Japonsku začínajú vo veľkom vznikať rôzne školy ju jutsu, ktoré nosili mená svojich zakladateľov. Jedna z najznámejších starých škôl bola založená v roku 1532 a niesla meno Takenouchi. Koncom obdobia Tokugawa-Edo bolo založených mnoho ďalších, vrátane Sekiguchi ryu, Yoshin ryu, Shibukawa ryu, Kito ryu, Kyushin ryu,

Tenjinshinyoo ryu, Jikishin ryu... Postupne tieto školy si vytvorili vlastné techniky, pričom každá bola hrdá na svoju tradíciu a každá mala svojich nasledovníkov.

Ak však chceme v skutočnosti pochopiť vznik ázijských bojových umení, nemôžeme sa na ne pozeráť len skrz historické udalosti a spoločenské pomery, panujúce v týchto národoch juhovýchodnej Ázie, ale musíme sa snažiť vcítiť do mentality ľudí, čo ich ovplyvňovalo a prečo konali tak, ako konali. Preto sa v tejto práci budem veľkou mierou zaoberať etikou vtedajšieho Japonska, etiketou Aikido a ak to bude potrebné, na lepšie pochopenie, aj mýtami a legendami.

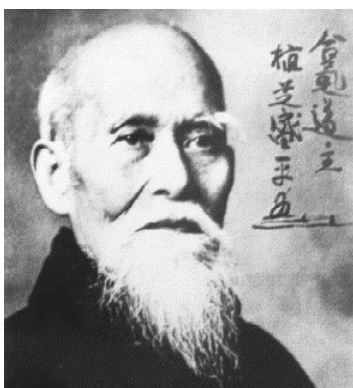
5.2 Etapa II. – osobnosť zakladateľa a vznik tradičného Aikido

Osobnosť, ktorá zohrala pri vzniku Aikido najväčšiu úlohu, je osobnosť Morihei Ueshibu. Jeho život sa dá rozdeliť do dvoch základných období.

Prvé obdobie, ako u každého z nás sa začína narodením. U Morihei Ueshibu sa končí vo veku 33. rokov osudným stretnutím so Sokaku Takedom, ktoré ovplyvnilo a predurčilo jeho ďalší život.

1.obdobie

Zakladateľ Aikido Morihei Ueshiba sa narodil v Tanabe v prefektúre Wakayama 14. decembra 1883 ako štvrté dieťa a zároveň najstarší syn Yoroku

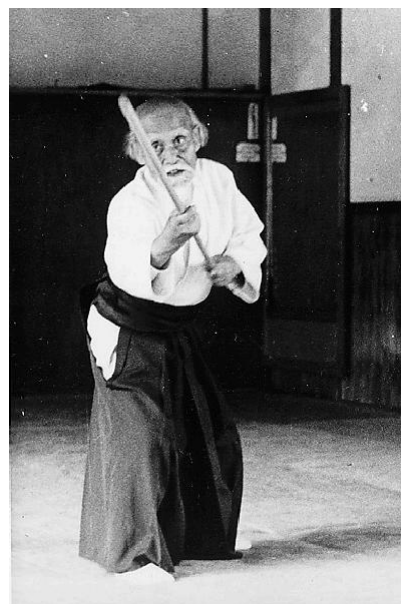
Obr. 1 - Morihei Ueshiba

Ueshibu a Hatsu Itokawa. V siedmom roku života poslali mladého Moriheia na štúdiá, neďaleko budhistického chrámu sekty Shingó. Tu študoval konfuciánsku klasiku (sociálne štúdium o rodine, priateľstve, sebaovládaní a kultivácii mysle) a budhizmus (<http://www.mcs.com/~arlaiki>). Veľkú podporu v štúdiu vo veciach duchovných mal najmä u otca, ktorý ho okrem iného učil aj sumo a plávanie.

Morihei ukončil strednú školu v Tanabe. Potom bol prijatý na inštitút Yoshida Abacus, kde po ukončení obdržal diplom z administratívy. Keď mal 18 rokov v roku 1901, odišiel do Tokia kde sa chcel stať obchodníkom. Cez deň pracoval a po večeroch študoval ju jutsu systému Tenjin Shin'yo ryu, ktorú viedol Tokusaburo Tozawa.. Po niekoľkých mesiacoch ťažkej práce dostal srdcovú nemoc a musel sa vrátiť domov. Pri tejto príležitosti sa rozhodol, že bude cvičiť, aby

zosilnel a po zotavení sa z choroby začal chodiť na prechádzky dlhé dve a pol míle. Po dvadsiatich dňoch začal behávať. Postupne získaval fyzickú silu a začal sa zaoberať aj dvíhaním bremien. Predtým ako dosiahol vek dvadsiatich rokov už vyzeral podstatne ináč, zosilnel. Jeho hoci stále nízka postava bola silnejšia a vyvinutejšia ako u ostatných ľudí. Ale stále nebol spokojný so svojou fyzickou vyspelosťou a v roku 1903 začína študovať ju jutsu smeru Goto Ha Yagiu Shingan ryu v Sakai neďaleko Osaky v Masakatsu Nakai dojo (<http://www.masterbudo.com>). Keď napätie medzi Japonskom a Ruskom sa vyhrotilo a hrozilo vojnou, Ueshiba sa chcel stať vojakom a vstúpil do 61. pešieho Wakayamského regimentu (37. oddiel štvrtej divízie v Ósake). Ako vojak preukazoval mimoriadnu schopnosť vo všetkých okolnostiach fyzického tréningu a hoci bol iba obyčajným pešiakom, údajne si ho všimol aj veliteľ pluku. Hoci bol vysoký len 157 cm, mal veľmi silnú fyzickú štruktúru a vážil 81 kg. Dosahoval najlepšie výsledky v pluku, či sa to už týkalo gymnastiky, behov, alebo nosenia bremien. Keďže Japonsko bolo vo vojnovom stave vojenský výcvik bol ešte dvojnásobne náročnejší ako obvykle. Pri bitke o Mandžursko bol ocenený ako veľmi dobrý vojak a niekoľkokrát zasiahol okolo riešenia krízy vo svojej jednotke.

V roku 1906, po prepustení z vojenskej služby sa Ueshiba vrátil do svojej rodnej dediny Tanabe a venoval sa aktivitám vo svojom okrese. Tu sa politicky angažuje a je zvolený za vedúceho miestneho spolku mladých mužov. V roku 1908 získava certifikát Yagiu ryu ju jutsu od Masanosuke Tsuboiho. Na jar roku 1910 sa Morihei zaangažoval do vládneho programu na osídlenie severného ostrova a požiadal o vystáhovanie na Hokaido, severnú hranicu Japonska v tej dobe. Roku 1911 jeho otec najíma judistu Kiyochi Takagiho a dal dohromady skupinu mladých ľudí, ktorých Takagi trénoval. Takagi sa neskôr stal nositeľom majstrovského stupňa 9. Dan v Judo. Ueshiba trénoval Judo s veľkým zánietením, ale zanedlho možnože z dôvodu chorôb, ktoré prekonal počas svojho vojenského života, bol pripútaný na lôžko približne pol roka. Trpel veľkými bolesťami hlavy. Nakoniec sa predsa len úplne uzdravil. Ueshiba v marci 1912, ako

Obr. 2 - Morihei Ueshiba

vodca skupiny usadlíkov dobrovoľne zloženú z členov miestneho spolku mladých mužov zo svojej oblasti odchádza na Hokaido a tu začínajú pracovať na pôde v okolí Shirataki v provincii Kitami. Shirataka sa vďaka vzniku mliekárne, no najmä drevospracujúcemu priemyslu rýchlo rozmáhala. V tejto ťažkej fyzickej práci Ueshiba znova získal svoju fyzickú silu, začal jazdiť na koni a venovať sa aj iným športom.

Na Hokaide pôsobil Sokaku Takeda, majster ju jutsu smeru Daito ryu. Ueshiba už dávnejšie túžil študovať u Takedu. Keď mal Ueshiba 33 rokov stretol ho majster Takeda v hostinci Hisata Tengarua a povedal mu, že pre jeho mimoriadne schopnosti ho bude učiť. Tak sa Ueshiba stal študentom tohto smeru (Vaillant, 1994).

Sokaku Takeda.

Sokaku Takeda pochádzal z rodiny šintoistických kňazov z rodu Aizu, ktorého hlavnou a vlastne aj jedinou úlohou bolo strážiť hlavné mesto Kyóto. Ako už bolo spomenuté začiatkom éri Meiji (1868-1912) sa mladí samuraji zmocnili cisára a vyhlásili reštauráciu jeho moci. Nakoniec je samurajský stav úplne zrušený. Práve počas obdobia nastolenia reštaurácie cisárskej moci bol rod Aizu takmer vyhubený. Jedna vetva tohto rodu sa usadila v osade Takeda a časom si nechala zmeniť meno podľa názvu obce.

Sokaku Takeda sa narodil v roku 1960. Jeho otec, ako vysoko postavený šintoistický kňaz viedol chrámovú školu, z ktorej bol však mladý Sokaku vylúčený pre rušenie poriadku. Z tohoto dôvodu mal veľa času pozorovať z okolitých kopcov samurajské boje. Ako malé dieťa vidí umierať ľudí za shogúna, za cisára, za vlasť, pre česť. Snáď pod vplyvom týchto okolností boli jeho veľkou záľubou a vášňou práve bojové hry.

Takéto bolo teda dieťa, ktoré sa malo neskôr stať jedným z najslávnejších predstaviteľov Daito ryu, umenia pochádzajúceho z Tego, predchodcu Sumo. Niektoré materiály, dokonca Sokaku Takedu uvádzajú ako zakladateľa tohto smeru (Vaillant, 1994). Daito ryu ju jutsu má však podľa dostupných kriticky overených historických prameňov omnoho dlhšiu históriu. Tvrdí sa, že ho založil princ Sadazumi - šiesty princ cisára Seiwu z 9. storočia a bolo rozvíjané a zachovávané až doteraz.

Majster Sokaku Takeda bol veľkým odborníkom na boj so zbraňou. S bojovým umením sa začal stretávať prostredníctvom štúdia meča. Iaido a kendo boli

v období jeho mladosti veľmi obľúbené a určite rozšírenejšie ako ju jutsu. Samuraji nosili dva meče, a preto bránenie sa holými rukami nebolo až také aktuálne. Napriek tomu boli školy, ktoré preferovali okrem meča aj klasické ju jutsu. Po štúdiu Onoha Itto ryu sa Takeda odoberá ku Kenkichi Sakakikarovi študovať ju jutsu, ktorý bol veľmi uznávaným odborníkom umenia meča. Netrénuje však pod vedením samotného majstra ale na starosti ho má Toma Shibuju z rodu Aizu a zasväcuje ho po prvýkrát do tajov Daito ryu (Vaillant, 1994). Toto vysvetľuje v Takedovom ponímaní a prezentovaní Daito ryu ju jutsu dôležitosť meča, v ktorom je prvým technickým princípom znehybnenie protivníka, potom jeho odstrčenie a nakoniec zasiahnutie. Daito ryu bolo určené k obrane shogúna v špeciálnych priestoroch paláca. Keďže sa v prítomnosti shogúna kľáčalo, Takeda zaviedol tieto dvorné tradície aj do svojho poňatia Daito ryu. Tieto techniky "shikko" sa objavujú aj v Aikido majstra Ueshibu.

2.obdobie

Stretnutie Ueshibu s Takedom malo na Morihei Ueshibu skutočne obrovský vplyv a na základe neho došlo k veľkému zvratu v jeho živote.

Ueshiba si Takedu vysoko vážil. Najprv študoval u Takedu v samotnom hostinci Hisata Tengar, to trvalo asi jeden mesiac, a potom ho pozval do svojho domu, kde sa s veľkou pozornosťou o Takedu staral, varil pre neho a zabezpečoval kúpele. Napokon Ueshiba svojmu učiteľovi postavil aj domček. Takeda bol človekom veľmi drsným ku svojim študentom a takto sa správal aj k Ueshibovi. Niekedy dokonca zabúdaj aj na stravu a spánok. Celú svoju energiu koncentroval na ich tréningy.

Ueshiba začal trénovať v Daito ryu v roku 1915 a v roku 1916 už dostal certifikát o tom, že zvládol všetky techniky. Obdobie jeho štúdia trvalo iba 100 dní, čo študoval s Takedom osobne, zvyšok času študoval a trénoval sám. Podľa dostupných prameňov za každú techniku musel platiť učiteľovi od 300 do 500 yenov, pričom jeden yen bol vtedy asi pol dolára. Okrem toho musel Ueshiba rúbať drevo a nosiť vodu pre svojho učiteľa vždy pred tým, ako mu dával lekcie. Takto Ueshiba minul skoro všetky peniaze, ktoré dostával od svojich rodičov (K.Ueshiba, 1991).

Na jar roku 1919 dostal Ueshiba telegram, ktorý mu oznamoval, že jeho otec je v zlom zdravotnom stave. Kým sa stihol vrátiť do svojho rodného domu v

Tanabe, na jeho veľkú ľútosť jeho otec už zomrel. Trénuje ďalej a v roku 1922 získava osvedčenie majstra Daito ryu v Hiden Ogi a Goshin Yo no Te od majstra Takedu.

Až doteraz sa písalo len o fyzických úspechoch a schopnostiach majstra Ueshibu. No ako som už spomínal, veľkú podporu vo veciach duchovných mal u svojho otca. Je potrebné si uvedomiť, že Ueshiba bol veľmi veriacim človekom. Či už si to mnohí autori priznať chcú, alebo nie, viera mala na osobu Morihei Ueshibu obrovský vplyv a aj on sám jej pripisoval vo svojom živote rozhodujúce postavenie.

Ak môžeme povedať, že Sokaku Takeda viacmenej poskytol technickú základňu pre neskorší vývoj Aikido, tak potom to bol práve Onisaburo Deguchi, vodca sekty Omoto, kto prispel ku kľúčovému spirituálnemu pohľadu, ktorý zasiahol tú pravú strunu v Ueshibovom vnútri (<http://www.swan.ac.uk>).

Onisaburo Deguchi a Morihei Ueshiba.

O rannom živote Onisaburo Deguchiho vieme veľmi málo. No je nám známe, že rozmach Omoto náboženstva začiatkom tohto storočia bol produktom snáh dvoch charizmatických osobností. Jeho zakladateľkou bola negramotná, chudobná roľníčka - Nao Deguchi (1836 -1918). Ďalšou osobnosťou bol ekcentrický a energický Onisaburo Deguchi, ktorý sa zaslúžil o pozdvihnutie významnosti tejto silnej a neortodoxnej náboženskej sekty.

Nao Deguchi značne trpela počas prvej polovice svojho života, keď musela čeliť viacerým osobným tragédiám - strata manžela a viacerých detí. Ako 56 ročná sa snaží vymaniť z náporu zúfalstva a upadá do stavu tranzu. Nevzdelaná Nao sa začína učiť písať. Jej písanie obsahovalo odhalenia týkajúce sa duchovného sveta a neutíchajúci prúd sociálnej kritiky. Jej vízia bola založená na univerzálnom bohovi, ktorý považoval všetky ľudské bytosti za rovnoprávne. Keď sa Onisaburo objavil na scéne Omoto sekty v roku 1898, Nao už začala zozbieravať prvých stúpencov. Onisaburo sa veľmi zaujímal o šamanstvo a tvrdil o sebe, že v stave tranzu pocítil a pochopil predurčenie svojej osoby ako spasiteľa ľudstva. Onisaburo sa žení s dcérou Nao Deguchi, Samiko, prisvojil si meno Deguchi a stáva sa dynamickou silou na scéne explozívneho rastu mladého Omoto náboženstva. Omoto sekta prekvitala v prvých dvoch dekádach XX. storočia so základňou v Ayabe, blízko Kyóto (<http://aikido.sai.com>).

V roku 1919, keď Morihei Ueshiba cestoval vlakom za svojim ťažko chorým otcom, dochádza k stretnutiu, ktoré Ueshibu, zakladateľa Aikido ovplyvnilo v jeho súkromnom aj profesionálnom živote. Vo vlaku sa dáva do rozhovoru so spolucestujúcim, ktorý s veľkým entuziazmom rozprával o náboženstve Omoto. Spomínal úžasné učenia tejto sekty, rozprával o zázračných liekoch a o charizmatickom vodcovi Onisaburo Deguchim. Emocionálne vystresovaný Morihei sa rozhodol spraviť obchádzku a zastaviť sa v Ayabe, kde hľadal modlidby pre uzdravenie svojho otca. Tu sa necháva podmaniť čarom súcitným a príjemným Onisaburom. Ako som už písal, po návrate do Tanabe zisťuje, že jeho otec už zomrel. Otcova smrť uvrhla Moriheia do stavu depresie a v snahe nájsť duchovný smer sa presťahoval s celou svojou rodinou do Ayabe kde žil pod vplyvom kňaza Deguchiho. Morihei učí Onisabura a jeho stúpencov ju jutsu a Onisaburo ho zasvecuje do svojho učenia. Táto spolupráca trvá až do roku 1926. V tomto období si Morihei otvára svoje prvé dojo - Ueshiba Yuku, kde vyučoval Daito ryu ju jutsu od Sokaku Takedu. Ueshibovo umenie sa veľmi rýchlo rozšírilo, počet cvičiacich narastá a zahŕňa aj námorné osadenstvo z prístavného mestečka Maizuru. Do Ayabe prichádza aj Sokaku Takeda a päť mesiacov sa venuje tréningu s Moriheiom. Ku koncu vzniká medzi týmito mužmi určité napätie, ktoré sa nikdy úplne nestratilo.

Reverend Deguchi, ktorý vyučoval, že princíp ľudskej lásky a dobroty je ideou, ktorá zjednotí celý morálny svet pôsobením tohto náboženstva, sníval o vytvorení kráľovstva mieru v Mongolsku, kde by veľkú úlohu hralo toto náboženstvo, oslobodené od akýchkoľvek starých zvykov.

V roku 1924 skupina vedená reverendom Deguchim odišla do Mongolska a Mandžúrie, kde chceli založiť utopistickú kolóniu. Tu sa zaplietli do politických a vojenských bojov a dostali sa tak do veľkých problémov, dokonca stáli pred popravčou čatou a takmer boli popravení. Po intervencii japonského konzula boli prepustení a deportovaní domov. Z Mongolska sa Ueshiba vrátil do Ayabe, kde pri rôznych príležitostiach ukazoval svoju veľkú fyzickú silu. Ako takto niekedy šokoval ľudí veľkou

Obr. 3 - Morihei Ueshiba pri sochu geiko

silou, hovoril, že naozajstná sila ducha je v ľudskom tele. Tak počas svojich štúdií bojových umení vypestoval v sebe šiesty zmysel, ktorým vedel vycítiť zámery svojho oponenta. Keď cestoval po Mongolsku napadol ho niekto a mieril naňho pištoľou. Vtedy si uvedomil zámer svojho oponenta vystreliť a zlomok sekundy predtým urobil rýchly pohyb nabok aby vyrazil nepriateľovi pištoľ a získal ju. Toto je veľmi známa epizóda medzi znalcami, ktorý sa zaujímajú o Aikido. V roku 1925 námorný dôstojník, učiteľ Kendo, navštívil Ueshibu a uchádzal sa o to aby bol jeho študentom avšak počas konverzácie sa nepohodli a dohodli sa na zápase. Dôstojník útočil na Ueshibu prudkými výpadmi svojho dreveného meča, ale Ueshiba sa s veľkou ľahkosťou uhýbal jeho útokom bez toho, aby sa ho čo len raz dotkol. Ueshiba hovoril, že dokázal vycítiť nepriateľove pohyby pred tým, ako ich v skutočnosti vykonal. Na mnohých tvárach tieto príbehy vyvolávajú úsmev. Či je to skutočne pravda, alebo len výmysel niektorých autorov, ktorých potom mnohí kopírovali, kvôli zpopularizovaniu Aikido sa nám už dnes nepodarí zistiť. Hlavný aktér týchto stretnutí nám to už dokázať nemôže. Pravdou však zostáva, že o týchto prípadoch sa vo svojej knihe zmieňuje aj Ueshibov syn - Kisshomaru (K.Ueshiba, 1991).

Po návrate z Mongolska volá Ueshibu do Tokia bývalý predseda vlády Gombei Yamamoto a admirál Isamu Takeshita, aby tu vyučoval svoj štýl ju jutsu. Po niekoľkých návštevách hlavného mesta sa Morihei Ueshiba sťahuje aj s rodinou do Tokia, kde pod záštitou Onisabura Deguchiho zakladá v roku 1932 budo Sen'yokai dojo. Miest kde sa vyučoval Ueshibov štýl veľmi rýchlo pribúdalo, najmä na miestach s vysokou koncentráciou prívržencov Omoto náboženstva (<http://aikido.sai.com>).

Keď hodnotíme 87 rokov, ktoré žil a študoval Ueshiba, zistíme, že sa hlboko zaujímal o budo už keď bol mladý, mal vrodené schopnosti, potom putoval po svete ju jutsu od začiatku strednej éry Meiji (1868 –1912), počas ktorej sa venoval štúdiu šermu s mečom a inými zbraňami a takisto štúdiu náboženskému. V rokoch 1937-39 absolvuje intenzívnu prípravu na tri majstrovské stupne a to v Tokijských školách Kashima Shinto ryu a Kobukan dojo. Pôvod Aikido treba však hľadať predovšetkým v technikách školy Daito ryu ju jutsu majstra Sokaku Takedu, od ktorého získal Morihei Ueshiba 15. septembra majstrovský certifikát Kyoji Dairi. Budo, ktoré pochopil prostredníctvom svojej skúsenosti, nazval Aikibudo, potom

Aikinomichi a v roku 1942 Aikido. Aikido sa stáva modernou novotou vo svete bojových umení, je dedičom kultúrneho bohatstva a filozofického pozadia vtedajšieho Japonska.

5.2.1 Chronológia Morihei Ueshiba, zakladateľa Aikido

<i>Rok</i>	<i>Vek</i>	<i>Poznámky</i>
1883	1*	Narodený 14. decembra v Tanabe, oblasť Kishu, prefektúra Wakayama.
1900	18	V septembri sa sťahuje do Tokia a začína sa venovať obchodu.
1901	19	Krátko študuje Tenjin Shin'yo ryu ju jutsu pod vedením Tokusaburo Tozawu. Krátko študuje aj mečiarsku školu Shinkage ryu.
1903	21	Žení sa s Hatsu Itogawa, vzdialenou príbuznou v Tanabe. V decembri vstupuje do 61 pešieho regimentu Wakayamy.
1905	23	Odchádza na Mandžurský front (Rusko-Japonská vojna).
1906	24	Je demobilizovaný a vracia sa do Tanabe.
1908	26	Získava certifikát od Yagyū ryū ju jutsu od Masanosuke Tsuboiho.
1910	28	Cestuje na Hokkaido.
1911	29	Narodila sa prvá dcéra (Matsuko). Po návrate do Tanaby krátko študuje Judo u Kiyochi Takagiho.
1912	30	Vedie pionierov zo skupiny Kishu na Hokkaido do mesta Mobetsu, do Aza Shirataki pri dedinke Kamiyubetsu.
1915	33	Stretáva sa so Sokaku Takedom v hoteli Hisada v Engaru. Ukončuje prvý desaťdňový seminár Daito ryu.
1916	34	Zaneprázdnený intenzívnym štúdiom Daito ryu Aiki Jutsu.
1917	35	V júli sa narodil prvý syn (Takemori)
1918	36	Od júna pôsobí ako člen miestnej samosprávy v dedine Kamiyubetsu.
1919	37	V apríli sa vzdáva členstva miestnej samosprávy v Kamiyubetsu. V decembri opúšťa Hokkaido v dôsledku choroby svojho otca a všetku pôdu a majetok zanecháva svojmu učiteľovi Sokaku Takedovi.
1920	38	Stretáva v Ayabe v prefektúre Kyoto Onisaburo Deguchiho zo sekty Omoto. V januári mu umiera otec (Yoroku). Vracia sa do Tanabe.

		Niekoľko dní po tom sa sťahuje s celou rodinou do Ayabe (sídlo sekty Omoto). Tu zakladá dojo "Ueshiba Juku". V auguste sa mu narodí druhý syn (Kuniharu). Ten istý mesiac prvý syn (Takemori) zomiera a v septembri zomiera aj druhý syn (Kuniharu).
1921	39	V juni sa narodil tretí syn (Kisshomaru - dostáva meno Koetsu).
1922	40	Zomiera mu matka (Yuki). 28 apríla ho v Ayabe navštevuje Sokaku Takeda so svojou rodinou aby Ueshibu vyučoval. Sokaku Takeda tu zostáva až do 15 septembra. V septembri Ueshiba získava certifikát "Kyoji Dairi" (učiaci asistent) od Takedu.
1924	42	Vo februári odchádza do Mongolska s Onisaburo Deguchim s cieľom založenia utopistickej komunity. Skupina, ktorú viedol Onisaburo Deguchi, v rátane Ueshibu, je zajatá a uveznená čínskymi vojakmi kvôli obvineniu z plánov na zvrhnutie vlády. Po určitom čase strávenom vo väzení sú prepustení na zásah Japonského konzulátu a v júli sa vracajú do Japonska.
1925	43	Ueshiba predvádza svoje umenie pred bývalým predsedom vlády Gombei Yamamotom.
1927	45	S celou rodinou sa sťahuje do Tokia, kde zakladá dočasné dojo v biliardovej miestnosti v Shirogane - v dome grófa Shimazu v Shibe.
1928	46	Sťahuje sa do Shiby a v Tsunamachi opäť zakladá dočasné dojo.
1929	47	Sťahuje sa aj s rodinou do Shiby a v Kuruma-cho otvára dočasné dojo.
1930	48	Sťahuje sa do Shimo-Ochiai v Mejiro. Tu Jigoro Kano, zakladateľ Judo, pozoruje Ueshibovu ukážku v Mejiro dojo a posielal niekoľko študentov z Kodokanu, vrátane Minoru Mochizukiho, na štúdiá.
1931	49	Ueshiba otvára Kobukan dojo v Ushigome vo Wakamatsu-cho. Od 20. marca do 7. apríla Sokaku Takeda vedie seminár v Kobukan dojo.
1932	50	Je založená budo Sen'yokai (Spoločnosť pre podporu a šírenie bojových umení) a Ueshiba sa stáva jej prvým predsedom.
1933	51	Je vydávaný technický manuál "Budo Renshu"
1935	53	Vzniká jediný predvojnový dokumentárny film o Morihei Ueshibovi

		pod názvom Aiki Budo, vyrobený spoločnosťou novín Asahi v Osake.
1937	55	Ueshibovo meno sa objavuje v zápisnej knihe školy Kashima Shintoryu.
1938	56	Bol publikovaný technický manuál "Budo" obsahujúci fotografie Ueshibových techník.
1939	57	Ueshiba je pozvaný vyučovať do Mandžúrie.
1940	58	Zúčastňuje sa na ukázkach bojových umení v Mandžúrsku na oslavách 2600-tého výročia Japonska (ríša Wa 660 p.n.l.).
1941	59	Robí ukážky v Sainenkan dojo pre členov cisárskej rodiny. Začína vyučovať na vojenskej policajnej akadémii. Opäť je pozvaný do Mandžúrska na ukážky počas týždňa Univerzity bojových umení. Neskôr sa stáva poradcom bojových umení pre Shimbuden univerzitu a Kenkoku univerzitu v Mandžúrii.
1942	60	Meno "Aikido" sa stáva oficiálnym a je zaregistrované na ministerstve výchovy a vzdelávania. V auguste je pozvaný do Mandžúrska ako oficiálny predstaviteľ Japonských bojových umení, aby sa zúčastnil na ukázkach Mandžursko-Japonskej výmeny v oblasti bojových umení pri príležitosti osláv 10-teho výročia nezávislosti Mandžurska. Sťahuje sa do Iwamy v prefektúre Ibaraki. Jeho syn Kisshomaru sa stáva riaditeľom Kobukai Foundation.
1943	61	V Iwame je postavená svätyňa Aiki.
1945	63	Nadácia Kobukai končí svoje aktivity pre povojnový zákaz bojových umení. Iwama dojo je dokončené.
1948	66	Honbu dojo sa sťahuje do Iwamy a otvára sa kancelária v Tokiu. Jeho syn Kisshimaru sa stáva riaditeľom Aikikai dojo.
1949	67	Začínajú sa pravidelné tréningy v Tokijskom dojo.
1955	73	Odchádza do Osaky na vyučovanie v dojo Bansen Tanaka.
1956	74	Honbu dojo sa sťahuje z Iwamy späť do Tokia a tu je neskôr niekoľko cudzích veľvyslancov pozvaných na verejnú ukážku.
1958	76	Vzniká americký televízny dokumentárny film "Stretnutie s dobrodružstvom", ktorý nafilmovali pre Aiki News.

1960	78	Ueshiba dostáva čestnú medailu s purpurovou stuhou od japonskej vlády.
1961	79	Hawaiská Aikikai pozýva vo februári zakladateľa na Hawai. Spoločnosť NHK vyrába televízny dokumentárny film o Aikido a jej zakladateľovi. V tomto roku je taktiež založená celojaponská Študentská Aikido Federácia, na čele ktorej stojí Morihei Ueshiba ako prezident.
1963	81	V októbri sa konajú prvé celojaponské ukážky Aikido.
1964	82	Ueshiba dostáva rad vychádzajúceho slnka štvrtej triedy, ako zakladateľ Aikido.
1968	86	Je dokončená nová budova Honbu dojo.
1969	87	15. januára robí Ueshiba poslebnú ukážku na slávnosti Kagami Biraki. 26 apríla zomiera. Je pochovaný v Kozanji v Tanabe. Jeho vlasy sú uchované v Iwame - v Kumano dojo a v Ayabe - v Aikikai Honbu dojo. Stáva sa čestným občanom Tanabe a Iwama. Jeho manželka Hatsu zomiera v juni.

*Poznámka: * Podľa japonských zvyklostí má dieťa jeden rok pri narodení.*

Prípona –cho znamená blok domov.

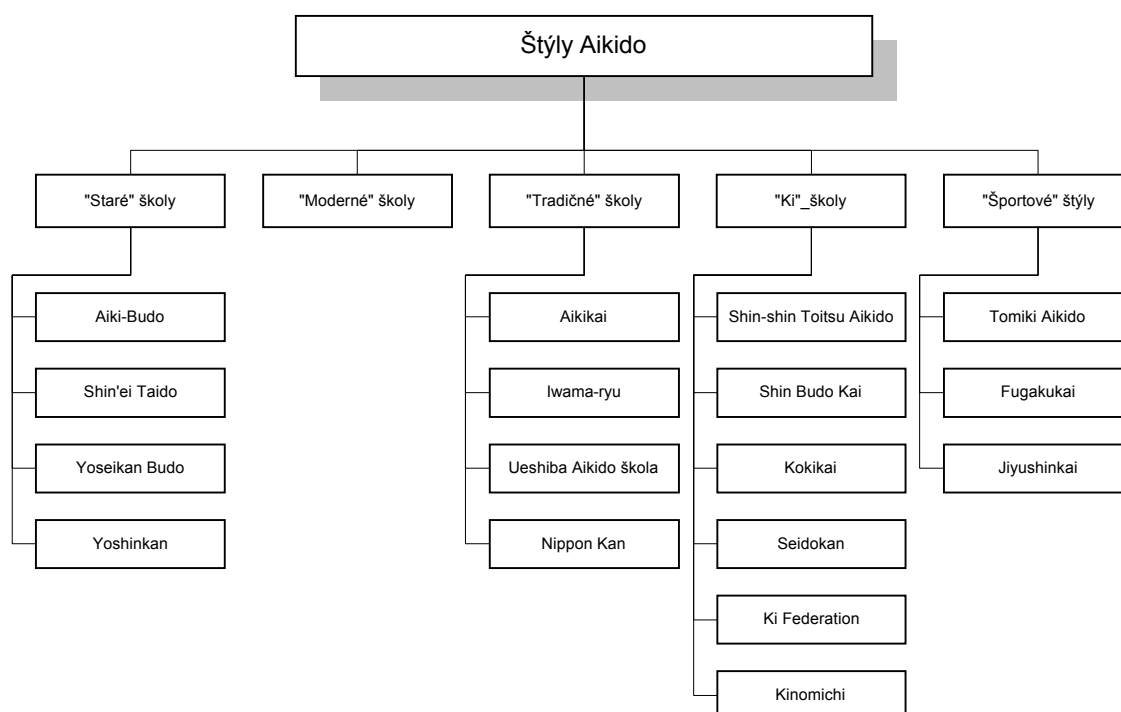
5.3 Etapa III. – šírenie Aikido mimo územie Japonska a jeho organizácia

Ó Sensei mal za svojho plodného života veľa žiakov. Vždy bol zástancom myšlienky, že ním vyvinuté Aikido nie je konečné, je stále vo vývoji. Vytvoril niekoľko základných techník a od nich vznikali mnohé ďalšie formy. Jeho žiaci a ich žiaci si tieto základné techniky prispôbovali svojim morfológickým danostiam, svojim schopnostiam a svojmu presvedčeniu. Niektorí odmietali byť celý život závislí na Honbu dojo a slúžiť myšlienkam iných, pretože jednou zo základných myšlienok Morihei Ueshibu bola sloboda.

Postupom času začína vznikať mnoho nových škôl, smerov a organizácií. Niektoré už za života Ó senseia a dokonca s jeho zvoľením. Tieto sa dostávajú prostredníctvom jeho žiakov (podobne ako Judo prostredníctvom žiakov Jigoro

Kana) mimo územie vtedajšieho Japonska. Poniektoré z nich nakoniec navštevuje aj sám Ueshiba. Dnes nájdeme stúpcov preferujúcich len "staré klasické Aikido", no takmer v každej škole sa nachádzajú nejaké rozdiely, čo je skutočne znakom stále vyvíjajúceho sa Aikido. Takto postupom času sa jednotlivé štýly spájajú do väčších organizácií, ktoré nakoniec prerastajú do medzinárodných rozmerov. Sú to: Federation Yoseikan Aiki Budo, International Aikido Federation, Ki No Kenkiukai a Tomiki Aikido.

Organizačne možno dnešné Aikido zadeliť do nasledujúcich škôl a štýlov:

5.3.1 Aikido v Európe

V Európe sa objavilo Aikido po prvý raz vďaka Salvatoremu Mergemu. Tento muž pôsobil v tridsiatych rokoch ako diplomat v Tokiu a tu sa toto umenie učil priamo u Morihei Ueshibu. V roku 1946 sa vracia do Talianska a začína s výukou vo svojom dojo. Jeho aktivity však ďalej nesiahajú.

V päťdesiatych rokoch prichádza na starý kontinent Minoru Mochizuki so svojim Yoseikan Budo. Postupom času zakladá mnoho dojo po celej Európe.

No až v roku 1952 prichádza do Európy prvý oficiálny zástupca Aikikai. Je ním Tadashi Abe. Prichádza do Francúzska študovať právo. V jeho aktivitách mu je

nápomocný judoka Mikinosuke Kawaishi, ktorý mu umožňuje vo svojom dojo vyučovať Aikido.

Minoru Mochizuki a Tadashi Abe boli prvé "lastovičky" snažiace sa vytvoriť základný obraz o Aikido v Európe. Skutočný rozmach tohoto umenia nastáva v roku 1958 po návrate André Nocqueta z dvojročného pobytu v Japonsku. Veľmi promptne a možno povedať, že s úspechom, otvára množstvo dojo vo Francúzsku, Taliansku, Nemecku a Švajčiarsku.

V roku 1962 prichádza do Francúzska prezentovať svoje Kinomichi Masamichi Nuro.

Pre Európske Aikido je veľmi významný rok 1964. Prichádzajú k nám traja japonský majstri: Mutsuro Nakazono, Hiroshi Tada a Nobuyoshi Tamura. Zatiaľ čo prvý usporiadal niekoľko stáží, nedá sa o ňom povedať, že by nejako prispel k rozvoju Aikido v Európe. Druhý dvaja sa však stávajú skutočnými velikánmi. Hiroshi Tada sa usádza na Apeninskom poloostrove a tu šíri učenie M. Ueshibu. Napriek jeho veľkým snahám tu počet cvičencov nepresiahol 4000 členov. Taliansko je už v tomto období, čo sa Aikido týka, rozdelené na niekoľko skupín a klanov, ktoré prácu Hiroshi Tadu veľmi spomaľujú. Tada preto usporadúva niekoľko úspešných stáží aj vo Švajčiarsku. Aj keď nemožno spochybníť Tadov význam pre šírenie Aikido v Európe, to čo sa podarilo N. Tamurovi si určite zaslúži niekoľko osobitných oslavných riadkov. Nobuyoshi Tamura, snáď ako prvý japonec šíriaci Ó senseiove myšlienky na našom kontinente, snaží sa pochopiť mentalitu a zmýšľanie európanov. Vo svojom úsilí, o čo najväčšiu popularitu Aikido v Európe a rozšírenie členskej základne, spája svoje úsilie s úsilím už vtedy úspešného André Nocqueta. Preberajú model prípravy "trénerských kádrov" z Judo Federation a s podporou Ministerstva mládeže a športu udeľujú pri úspešnom zvládnutí teoretických skúšok univerzitného smeru a praktických skúšok štátny diplom. Takto si vychovávajú akýchsi profesorov, schopných pokračovať vo výuke a ďalej šíriť myšlienky M. Ueshibu. Výsledok ich snaženia je viac ako hmatateľný. 80 000 cvičencov len vo Francúzsku a 80% cvičencov pod ich vedením z celkového počtu v Európe. N. Tamura a A. Nocquet rozširujú svoje pôsobenie aj na sever Afriky.

V Nemecku pôsobí Asai, v Anglicku Chiba a vo Švédsku Ichimura. Títo majstri sa podieľajú na rozvoji Aikido v krajine, v ktorej mali sídlo, ich prínos k rozvoju a šíreniu Aikido je značný, no v podstate nepresiahol za hranice štátov.

Je potrebné si uvedomiť, že na území Európy učilo Aikido množstvo majstrov, no spomenúť všetkých by bolo skutočne veľmi zdĺhavé. Preto spomenieme už len pár mien z tzv. "novej generácie" učiteľov, ktorý sa nechceli vo všetkom podriaďovať starým majstrom. Títo učители si uvedomili, že dokonale pochopiť Ó senseiove slová a riadky, bez chápania vplyvu Omotokyo na myseľ, je nemožné. Neexistuje totiž jednotná filozofia Aikido. Namiesto nej je to len akási neorganizácia a iba čiastočne súvislá zbierka náboženstiev, etík a metafyzických vier, ktoré sa iba viac či menej podieľajú na tom, čím Aikido je. Tak sa stáva že napríklad vo Francúzsku vznikajú dve federácie, v Anglicku postupom času vzniká až sedemnást' rôznych federácií, zväzov a asociácií. Do tejto novej generácie môžeme zaradiť Christiana Tissiera, Franca Noela, Daniela Vaillanta, Masatomi Ikedu. (Vaillant, 1994).

Delenie na množstvo organizácií neminulo ani Slovensko, ako jednu z novovzniknutých Východoeurópskych krajín, ktoré sa stali stredobodom záujmu najmä "novej generácie" majstrov.

O šírení Aikido na ostatné kontinenty sa zieňujem v kapitole o podstate Aikido.

5.4 AIKIDO NA ÚZEMÍ SLOVENSKA

Prvé kroky a stretnutia boli v každej organizácii dosť neformálne.

5.4.1 Česká federácia Aikido na Slovensku

jar 1991	Len podľa literatúry začínajú cvičiť v Martine Zdenko Reguli a Dušan Dreisig.
august 1991	Reguli a Dreisig sa zúčastňujú prvého seminára pod vedením p. Ferdinanda Čuperku.
február 1992	Vytvára sa skupina pravidelne cvičiacich v Martine (cca 10 ľudí).
20.-21.6.1992	Prvý seminár s p. Ferdinandom Čuperkom v Martine.
13.2.1993	Aikido dojo Shotai sa v Martine stáva zakladajúcim členom SAA. (Po rozdelení ČSFR sa Československá federácia Aikido

- rozdeľuje na Českú federáciu Aikido a Slovenskú asociáciu Aikido).
- 11.10.1993 Dojo Shotai je zaregistrované na Ministerstve vnútra Slovenskej republiky.
- 18.8.1994 Aikido dojo Shotai je vylúčené z SAA.
- 2.-7.10.1994 Klub v Martine je začlenený do ČFAI.
- október 1994 Vzniká Česká federácia aikido na Slovensku. Pripája sa k nej aj skupina cvičiacich z Banskej Bystrice pod vedením Miroslava a Jozefa Hudáka.
- máj 1995 Martin Mlynár zakladá klub v Žiline.
- október 1996 Martin Mlynár zakladá klub aj v Považskej Bystrici. Nastáva spolupráca s klubom v Michalovciach a Dolnom Kubíne.
- október 1997 Zdenko Reguli otvára klub v Bratislave .
- jar 1998 Začína sa spolupráca s klubom v Prešove.
- k 1.1.1998 Členovia ČFAI sú Martin, Považská Bystrica, Banská Bystrica, Žilina, Bratislava; úzko spolupracujúce kluby s ČFAI sú Michalovce, Dolný Kubín, Prešov. V týchto kluboch je približne 150 členov, z nich sú traja nositeľmi STV 2. Dan a piati nositelia STV 1. Dan. Shihanom je Franck Noel (6. Dan) a národným technickým komisárom Daniel Vaillant (5. Dan). Traja členovia ČFAI majú oprávnenia trénerov II. triedy, ktoré im bolo udelené Ministerstvom školstva Českej republiky.

(Zdenko Reguli – prezident ČFAI na Slovensku).

5.4.2 Slovenská aikido asociácia

- 1993 – august 1995 Po rozpade Československej federácie aikido (z dôvodu rozdelenia republiky), vzniká Slovenská asociácia aikido pod vedením p. F. Čuperku. SAA združuje celkom 6 klubov zo Slovenska a snaží sa o medzinárodnú akreditáciu do štruktúr Európskej a Medzinárodnej federácie aikido.
- august 1995 Počas letnej školy v Beluškých Slatinách, na valnom zhromaždení, vznikajú dva prúdy. Štyri kluby abdikujú na

- október 1995 členstvo v SAA.
SAA je preregistrovaná na Ministerstve Vnútra SR s novými stanovami, novou radou SAA – 5. klubmi zo Slovenska a je podporovaná p. Masatomi Ikedom sensei (7. Dan – Aikikai Honbu). Centrum SAA je presťahované do Trnavy.
23. - 26. 10. 1995 Prezident a viceprezident SAA sa zúčastňujú kongresu Európskej federácie Aikido (EAF) v Sofii, kde je SAA prijatá za stáleho člena EAF.
- marec 1996 Koná sa valné zhromaždenie SAA. Na ňom sú prijaté doplňujúce nové predpisy k stanovám, je vytvorená technická komisia SAA v čele s p. Masatomi Ikedom – technický riaditeľ SAA a p. Michéle Quarantom – asistent technického riaditeľa SAA.
2. – 6. 10. 1996 Na 7. kongrese Medzinárodnej federácie aikido (IAF) v Kacuure je SAA uznaná ako oficiálny člen IAF za Slovenskú republiku.
- k 1. 2. 1998 Počet klubov patriacich do SAA je 18, z toho sú 4 kluby v Českej republike. Mestá, v ktorých sa tieto kluby nachádzajú sú tieto: Trnava – 2 kluby, Levice, Nové Zámky, Ružomberok, Vráble, Zlaté Moravce, Sereď, Nitra, Partizánske, Želiezovce, Galanta, Pezinok, Bratislava. Kluby v ČR sú Ostrava, Třinec, Karviná a Havířov. Počet cvičencov praktikujúcich Aikido v rámci SAA je cca. 450. Z nich je 13 držiteľov STV 1. Dan (z toho 6 v ČR) a jeden držiteľ STV 2. Dan.

(Ing. Roman Ilavský – sekretár SAA).

5.4.3 Slovenský zväz Aikido

- október 1989 Uskutočňuje sa prvý oficiálny seminár v Sokolovni pod vedením Rudolfa Varszeghiho z Maďarska.
- apríl 1990 p. F. Čuperka zakladá Aikido klub Haiko Slovakia.
- júl 1990 Účast' prvých cvičencov zo Slovenska na

- medzinárodnom seminári pri Balatone, kde boli udelené prvé stupne technickej vyspelosti.
- jeseň 1990-december 1992 F. Čuperka sa so svojimi žiakmi zúčastňuje na viacerých medzinárodných seminároch najmä v Prahe, Brne, Viedni, Malmö, Zurichu a Budapešti pod vedením medzinárodných učiteľov.
- jar 1991 V Prahe vzniká Československá federácia Aikido (ČFAi) na podnet Daniela Vaillanta – technického riaditeľa ČFAi. F. Čuperka bol zvolený za viceprezidenta ČFAi a prezidenta pre SR.
13. 2. 1993 Koná sa ustanovujúce valné zhromaždenie Slovenskej asociácie Aikido (po rozdelení ČSFR sa ČFAi rozdeľuje na Českú federáciu Aikido a Slovenskú asociáciu Aikido).
- júl 1993 SAA je akreditovaná na Ministerstve školstva a vedy SR.
- 1993 – 1995 Úzka spolupráca s ČAA najmä s p. M. Kodymom.
- február 1994 Koná sa medzinárodný seminár v Zurichu, kde sa začínajú prvé rozhovory s Masatomi Ikedom o začlenení do medzinárodného hnutia Aikido.
- február 1994 – február 1995 Činnosť zameraná na získanie uznania Medzinárodnej federácie Aikido.
- február 1995 Moriteru Ueshiba odovzdáva medzinárodné uznanie SAA jej predsedovi F. Čuperkovi v Zurichu. V tomto čase pôsobí v SAA ako technický riaditeľ M. Ikeda a jeho asistent M. Qaranta.
- august 1995 Na valnom zhromaždení SAA v Beluškých Slatinách vznikajú dva prúdy, z ktorých zástupcovia štyroch klubov Abdikujú na členstvo v SAA.
- jún 1995 Ferdinand Čuperka ukončil na FTVŠ štúdium a získava diplomovaného trénera z Aikido.
- december 1995 Vzhľadom na vzniknutú situáciu sa ostatné kluby stretávajú na valnom zhromaždení, kde sa rozhodli

prijat' nové podrobnejšie stanovy s výraznými zmenami a SAA prijala nový názov Slovenský zväz Aikido (SZA), ktorý bezozmien pracuje do dnešného dňa. SZA preberá všetky práva, povinnosti i záväzky voči inštitúciám a orgánom SR plynúce z predchádzajúcej činnosti.

december 1995 – súčasnosť SZA organizuje a zabezpečuje kvalifikačné školenia na jednotlivé trénerské triedy pre registrovaných členov na základe akreditovaných vzdelávacích programov. Organizuje semináre a letné školy a úzko spolupracuje s FTVŠ. SZA má približne 250 členov, z ktorých je jeden nositeľom STV 1.Dan.

(Mgr. Ferdinand Čuperka – predseda SZA).

Na Slovensku sú ešte dve veľké organizácie. Sú to Slovenské združenie aikido a Slovenská federácia aikido. Ich vedúci predstavitelia – Ing. Š. Kurila a Ing. M. Holenia však neodpovedali na moju výzvu, a preto informácie o ich organizáciach nie sú zaradené v tejto práci.

6. TRADÍCIE AIKIKAI

Školy ju jutsu v Japonsku existovali takmer tristo päťdesiat rokov. Tieto školy striktno dodržiavali a zachovávali staré tradície bu jutsu. Bolo to vlastne uctievanie národno - kultúrnych zvyklostí. Morihei Ueshiba napriek humanizácii týchto štýlov si veľmi dobre uvedomoval nesporný prínos a potrebu zachovať staré samurajské tradície, preto aj do "moderného" Aikido zavádza niektoré slávnostné rituály a tradičné metódy výcviku z čias samurajov.

Aj keď sa s postupujúcim časom vytvorili rôzne vetvy tradičného Aikido, s nepatrnou, rozdielnou výukou techník (Tomiki, Tohei, Mochizuki...), je zaujímavé sledovať, že každý z nich ostal, viac či menej, verný tradíciám.

6.1 Kagami Biraki – víťanie nového roku

Vítanie nového roku je snáď v každej krajine, v každej spoločnosti udalosťou, ktorej sa prikladá zvláštny význam. Je to príležitosť ohliadnúť sa dozadu, čo sme stihli urobiť, čo nie, čo nám urobilo radosť či naopak. Snáď každý človek bilancuje a spomína. Hádám práve preto aj názov Kagami Biraki (odkrytie zrkadla).

V japonských rodinách samurajov vítali príchod nového roka tak, že do tokonoma vedľa panciera a štítu umiestnili ženine zrkadlo s držadlom a ryžový koláč. 10. januára (podľa nového kalendára 20.) ryžový koláč rozrezali a zjedli. Tento zvyk sa vo feudálnom Japonsku nazýval Kagami Biraki (Nunoi Shobo, 1961).

Aj Morihei Ueshiba kládol dôraz na to, aby žiaci nosili do dojo ryžový koláč od Nového roku, ktorý umiestnia na oltár, zvaný shomen. Avšak slávnostný akt otvorenia nového roka a s tým spojené jedenie ryžového koláča, sa koná až druhú januárovú nedeľu. Hlavné dojo Aikikai - Honbu dojo sa premení na obrovskú plochu

slúžiacu na slávnostné privítanie nového roka. Medzi zúčastnenými samozrejme nechýbajú významné osobnosti Aikikai, nositelia najvyšších technických stupňov a hostia zo zahraničia. Slávnostné menu tvorí polievka z červených fazúl a ryžový koláč. Na rozdiel od samurajov, ktorí jedli v hanza, v Aikikai sa konzumuje v seiza, čím je ešte viac zvýraznená úcta k minulosti národa, úcta k tradíciám.

Kagami Biraki predstavuje a napomáha oddanosti rodinným tradíciám a vernosti budo. Je to demonštrácia spolupatričnosti všetkých tých, ktorí chodia do dojo získavať duševné a telesné zdokonaľovanie (Nunoi Shobo, 1961).

6.2 Sochu geiko – letné cvičenie

Aikikai začína s prevádzaním sochu geiko prakticky od svojho založenia. Princíp týchto cvičení je v tom, že sa prevádzajú za horúcich letných dní poväčšinou v prírode. Celá táto tradícia má korene už v dávnej minulosti. Samuraji boli nejednen raz nútení bojovať v letných horúčavách a v plnej zbroji. Práve preto začali s tréningom sochu geiko.

U samurajov to bol tréning, pomocou ktorého si mohli v budúcnosti zachrániť život, ale naskytá sa otázka, prečo to robiť dnes? O kladnom účinku kan geiko na naše zdravie sa nebudem rozpisovať. O otužovaní organizmu existujú mnohé knihy. O kladnom, či zápornom účinku sochu geiko som mal dlhé rozpravy s mnohými trénermi Judo i Aikido u nás aj v zahraničí. Spoločne sme došli k názoru, že ak je dojo dobre vetrané, intenzita cvičenia primeraná, môže sochu geiko výrazne prispieť k zvyšovaniu vôle. V Holandsku som bol dokonca svedkom, že sochu geiko vykonávali pred dojo, na trávinatej ploche v malom parku, pred zrakmi desiatok divákov. Pre Aikidoku, ktorý je celý rok zavretý v budove, je to, veľmi príjemná zmena a navyše to prospieva k zviditeľneniu a popularizácii Aikido.

V Aikido sa však v poslednom čase veľmi populárnymi stali cvičenia Hojo, prevádzané v lete od skorých ranných hodín až do obeda. Vo svojej podstate ide takisto o cvičenie sochu geiko.

7. SYMBOLY AIKIDO

"Je veľkým utrpením, keď ľudia, ktorí sa narodili na tomto svete, prijali obi a gi, praktikovali Budo, potom nedokázali rozoznať svoju šancu a premárnili svoj život."

(Kaisen, 1992, s.77)

7.1 Gi - oblečenie

So slovom kimono sa stretávame pri cvičení bojových umení veľmi často. Je potrebné si však uvedomiť, že kimono je slávnostný odev. V kimono sa vydávajú japonské ženy, vykonávajú sa v nich rôzne slávnostné obrady a obliekajú sa pri národných sviatkoch a tradičných slávnostiach. Je krásne vyšívane a rôznofarebné. To je kimono.

Gi má takisto rôznu farbu. Vždy je však jednofarebné. Aikidogi má vo svojej podstate farbu bielu. (S inou farbou gi sa stretávame u iných budo umení). Aikidogi sa skladá z dvoch dielov, kabátca a nohavíc, ku ktorým sa pridáva obi a niekedy hakama. Aikidogi si neobliekame len preto, aby sme si ušetrili civilný odev, obliekame si ho preto, lebo je spojené s históriou, tradíciami a s duchovnými hodnotami Aikido.

7.2 Hakama – nohavicová sukňa

Ku gi v Aikido patrí neodmysliteľne aj hakama. Mnohé veci dennej potreby ľudia chápu, ako čisto praktické a fyzické záležitosti. Tak aj o hakama si mnohí ľudia myslia, že zakrýva nedostatky, že pri suwaru waza sa vďaka nej menej odierajú kolená, že pomáha udržiavať centrum. Hakama má však okrem svojho praktického

významu aj dôležitú symboliku z hľadiska etického. Preto by ju mali nosiť cvičenci eticky veľmi vyzrelí.

Hakama má sedem pukov a každý z nich predstavuje jednu z cností budo:

- láskavosť - ku všetkým živým bytostiam, neživým súčasťam prírody a výtvarným ľudskej činnosti,
- česť a spravodlivosť - najmä vo vzťahu k živému,
- zdvorilosť a etiketa - ako prostriedok na vyjadrenie týchto cností okoliu,
- múdrosť a inteligencia - všeobecne sa prejavujúce v ľudskej činnosti nie ako naučené a neprežité vedomosti, ale v súlade s
- úprimnosťou - nefalšovaným prežívaním tejto činnosti srdcom, ktorému je rozum podriadený,
- tolerancia - schopnosť vnímať seba a okolie ako neoddeliteľnú súčasť jednej rodiny, jedného domova, kde nemá miesto akýkoľvek prejav sebeckosti a nevšímavosti,
- zbožnosť - je zastrešujúcou cnosťou, ktorá nemá vzťah k pánboškárstvu, ale ku skutočnej úcte k vesmíru a k nenahraditeľnej a jedinečnej úlohe každej súčasti vesmíru, ako nášho stvoriteľa a udržiavateľa (Reguli, 1997).

7.3 Obi - opasok

Obi je opasok všetkých cvičencov budo. Je vyrobený z textilu alebo z čistého hodvábu. Slúži na upravenie a priviazanie Aikidogi. V minulosti mnohí adepti Aikido nosili obi aj pod blúzou civilného šatstva. Bol to predmet ich úcty, duch majstra a Aikido. Nosenie pásu im stále pripomínalo etiketu Aikido a tým usmerňovalo ich správanie aj na verejnosti. Už pri opásavaní obi zistíme, že to nie je len obyčajný opasok slúžiaci len na upevnenie kabátca. Cvičenec si ho obtáča dvakrát okolo pásu tak, aby sa za chrbtom neprekrížil. V literatúrach sa uvádzajú dve príčiny, prečo sa nesmie prekrížiť. Prvé hľadisko je, že každý záhyb nachádzajúci sa na chrbáte, pri páde bolí a môže spôsobiť zranenie. Druhé hľadisko, uvádzané starými majstrami, ktoré sa zachovalo väčšinou v ústnej podobe, hovorí, že by došlo ku skríženiu myšlienok a opusteniu princípu "do". Majster totiž odovzdávaním pásu, odovzdával aj svoju myseľ a myseľ všetkých majstrov jeho línie. Odovzdaný pás bol symbolom autentičnosti "Cesty".

8. PODSTATA AIKIDO

Ako už bolo spomenuté, je veľmi ťažké zistiť podstatu vecí, ktorých základný kameň tvorí etika. Aikido takýmto fenoménom je. Pokiaľ ide o technickú stránku, vo všetkých štýloch ide o vhodné načasovanie pohybu s útočiacim protivníkom, správny výber techniky, pomocou ktorej cez citlivý bod na súperovom tele ho môžeme plne ovládať a kontrolovať, ďalej je to pohyb po kruhových, elipsových či špirálových dráhach a konečná eliminácia súpera na zemi.

Podstatu technickej stránky Aikido charakterizoval a rozsystematizoval Ikeda sensei takto:

- Taisabaki - techniky premiestňovania tela,
- Ukemi waza - techniky pádov,
- Tori waza - techniky útokov bez využitia zbrane
 - techniky úderov,
 - techniky úchopov,
 - kombinované techniky,
 - techniky útokov s využitím zbrane,
- Nage waza - techniky hodov,
- Osae waza - techniky znehybnenia (Ikeda podľa Čuperku, 1994).

Podstatu svojho štýlu, svojho ponímania boja, ako umenia sa snažil Morihei Ueshiba vystihnúť už v názve, v ktorom spojil tri slová. Boli to Ai, Ki a Do. Prečo zvolil práve takéto poradie týchto slov, či to bol úmysel alebo len náhoda, je podľa mňa už nezistiteľné. Doslovne by sa tieto slová dali preložiť takto:

AI - spájať, byť vhodný

KI - duch, srdce, cit, nálada

DO - cesta v zmysle filozofickom.

Už som spomínal, že veci a javy, týkajúce sa etiky, etikety, názoru na svet a duchovno sa nedajú slovne vysvetliť. Ani tieto slová, preložené do slovenčiny určite nevyjadrujú podstatu Aikido. Jediný význam slova "do" je nám snád' jasný. Je všeobecne používaný pre všetky bojové umenia a športy. Niektorí autori slovo "ai" prekladajú ako láska, harmónia. Písanie týchto slov je však iné ako "ai" pri Aikido. Možno ale s určitosťou povedať, že láska a harmónia sú v Aikido zakonponované a podľa prevedenia je týmito javmi mnohokrát presiaknuté, inokedy ich úplne postrádame. "Ki" sa niekedy prekladá ako energia, niekto to chápe ako energiu fyzickú, iný ako mentálnu. Nechcem však ďalej polemizovať nad významom slov, ktorých spojením nevzniklo nič, len názov pre už vzniknuté, so snahou o základnú charakteristiku. Podľa mojich skúseností pre ľudí cvičiacich Aikido nie je vôbec dôležitý tento rozbor slov. Pre nich je to buď Aikido ako svetonázor, alebo Aikido ako útek od reality s hľadaním niečoho, čo im doposiaľ chýbalo.

Poodhaliť a pochopiť podstatu Aikido nám snád' pomôžu nasledujúce riadky s vyznaním Morihei Ueshibu.

To že Morihei Ueshiba bol skutočne veľmi veriacim človekom, a že práve viera mala na jeho ďalší vývoj rozhodujúci vplyv, nám dokazuje aj táto príhoda, ktorú Ó sensei opisuje. "Po zápase s námorným dôstojníkom (cháp učiteľa Kendo a ich vzájomný súboj v roku 1925) som išiel do blízkej záhrady a ako si utieram pot zo svojej tváre, bol som veľmi silno premožený pocitom, ktorý som nikdy predtým nepoznal. Nemohol som ani ísť, ani sedieť, len tak som stál zakorenený do zeme vo veľkom údive." Ueshiba neskôr spomína na svoju skúsenosť: "Keď som sa začal zaujímať o budo vo veku asi pätnástich rokov a navštevoval učiteľa šermu a ju jutsu v rôznych provinciách, oboznámil som sa s tajomstvami a tradíciami oboch umení počas niekoľkých mesiacov, ale nikto sa nenašiel, kto by ma naučil podstate budo, ktorá by bola jedinou vecou, čo by mohla uspokojiť moju dušu. Takže som klopal na brány rôznych náboženstiev, ale ani tam som nemohol dostať žiadnu uspokojivú odpoveď. A vtedy na jar roku 1925, ak sa dobre pamätám, keď som sa prechádzal sám v záhrade, pocítil som, že náhle sa vesmír pohol a že Zlatý duch vyskočil zo zeme, obvinul moje telo a zmenil moje telo ako keby bolo zo zlata. V tom momente môj duch a moje telo sa stalo úplne ľahkým. Bol som schopný rozumieť spevu vtákov a bol som si plne vedomí Božieho ducha, tvorcu vesmíru. V tom momente

som bol osvietený. Zdroj celého budo je v Božej láske, je to duch milujúcej ochrany všetkých bytosí. Nekonečné slzy radosti tiekli po mojich lícach. Od toho času som začal cítiť, že celá Zem je mojim domovom a že slnko, mesiac a hviezdy sú všetko moje vlastné veci. Oslobodil som sa od akejkoľvek túžby, nielen od túžby po vlastníctve niečoho, po sláve a majetku, ale takisto byť silný. Pochopil som, budo to nie je odraziť oponenta silou, to nie je nástroj, ktorý by viedol svet do zničenia zbraňami. Skutočné budo je prijať, akceptovať duch Univerza, udržiavať mier vo svete, správne produkovať, ochraňovať a kultivovať všetky bytosti v prírode. Takto som to pochopil. Tréning budo je brať si Božiu lásku, ktorá bráni, ochraňuje a kultivuje všetky veci prírody a využíva aj nášho vlastného ducha a telo. Toto odhalenie bolo možnože iba momentálnym úkazom ale bolo to prvou mojou veľkou skúsenosťou. Zrevolucionizovalo to môj život a spôsobilo to vznik Aikido" (http://www.ii.uib.no/~kjartan/aikidofaq/a_index.html). Pre skôr materialisticky zmýšľajúcich Európanov sa tieto riadky zdajú byť skôr ako fantázie starého pána. Udalosť, ktorú opisuje Morihei Ueshiba sa nedá historicky dokázať. Faktom však ostáva, že tejto udalosti sám Ó sensei prikladá veľký význam.

Keď nahliadneme do starších záznamov a starších zvitkov, v niektorých prípadoch nachádzame slová ako technika Aiki alebo hod Aiki. Ale tieto vysvetlenia sú abstraktnými. Nebuď "hodený Aiki" svojim oponentom, to znamená, že nebuď vtiahnutý do oponentovej harmónie ducha. Je pochybné, že hlbší význam tohoto slova bol pochopený. Bol to Ueshiba, ktorý objasňoval vyšší spôsob Aikido ako zvláštnej entity v spoločnosti umení budo, v spoločnosti ktorej členovia sú zameraní iba na zdôrazňovanie techník a sily. Ueshiba ubezpečoval, že je to spôsob budo, ktorý spôsobuje srdce Univerza, vesmíru, nášho vlastného a pôsobenie našej misie lásky a ochrany všetkých bytosí s veľkým duchom. Techniky budo sú a znamenajú dosiahnutie konca. Ueshiba, ktorý dôkladne študoval budo a získal jeho podstatu prostredníctvom náročného tréningu najprv vytýčil cieľ pre duchovné vedenie a potom sa sústredil na prevedenie techník Aiki do prúdu ducha sily a duševnej sily. Dal život vysoko technickej a duchovnej stránke japonského budo v rámci ľudskej spoločnosti. Ueshiba bol prvý, ktorý jasne naznačil svetu Aiki a odhalil jeho ciele. Od ju jutsu k Do, k technikám cesty, toto je spôsob, ktorý smeruje k cieľom vytýčeným veľkým majstrom (http://www.ii.uib.no/~kjartan/aikidofaq/b_index.html).

8.1 "Staré" školy a ich podstatné znaky

Patria medzi ne školy, vyvíjajúce sa z predvojnového učenia. Je to pomenovanie pre zoskupenie určitých štýlov, nič viac. Mnohí ľudia rozumejú pod týmto pojmom "čisté" Aikido.

**Aiki-Budo*

Táto škola je veľmi podobná predchádzajúcemu štýlu Daito ryu Aikijutsu. Názov Aiki-Budo pomenúvava umenie Ó senseia, ktoré vyučoval v rannom vývoji. Prvými študentmi začínajúcimi s Aikido u Morihei Ueshibu, začínali s praktikovaním práve tohoto smeru. Takým bol aj Hisa Takuma, ktorý nebol len žiakom pána Ueshibu, ale osobne cvičil aj u majstra Sokaku Takedu. Po vojne založil v Takumakai dojo Daito ryu Aikijutsu.

**Shin'ei Taido*

Noriaki Inoue (synovec majstra Ueshibu) tesne pred vojnou založil Aikibudo. V roku 1956 ho nazval Shinwa Taido (mýtická cesta tela), ktoré sa neskôr stalo Shin'ei Taido (nová, moderná forma cesty tela).

**Yoseikan Budo*

Minoru Mochizukiho do dojo majstra Ueshibu poslal v roku 1930 podobne ako Kenji Tomikiho Prof. Jigoro Kano. Už v roku 1931 si Mochizuki otvára vlastné dojo. Je zakladateľom veľmi zložitého systému Yoseikan Budo, ktoré v sebe nezahŕňa len prvky Aikido, ale aj prvky Judo, Karate a Kobudo. Skĺbením technických prvkov z Daito ryu Aikijutsu, Katori Shinto ryu, Wado ryu a Yoseikan Aikido vytvoril bojový systém, ktorý má športovú podobu v zápase so zbraňou, bez zbrane a v kata (okrem značného počtu techník bez zbrane zahrňuje tradičné formy boja so zbraňami ako katana, tanto, naginata, bo...). Od roku 1980 sa Yoseikan Aikido označuje pôvodným názvom Aikibudo. Organizačne je Aikibudo zjednotené vo svetovej federácii F.I.A.B.

**Obr. 4 –Minoru
Mochizuki**

**Yoshinkan*

Gozo Shioda sa v roku 1932 stáva majstrovým žiakom. Už pred tým sa však veľmi úspešne venoval Judo a Kendo. V roku 1941 vytvára nový smer Yoshinkan. Na rozdiel od mnohých organizácií formujúcich sa v neskorších rokoch Yoshinkan vždy podporoval priateľské vzťahy s Aikikai aj po Ó senseiovej smrti. Yoshinkan je považovaný za tvrdší štýl Aikido, týkajúci sa skôr praktickej využiteľnosti techník pri konflikte v civilnom živote. Preto je tento smer s obľubou vyučovaný na mnohých staniach japonskej polície. V posledných rokoch sa vyvinulo niekoľko ďalších štýlov vychádzajúcich zo systému Yoshinkan Aikido. Jednou z najznámejších je škola Yoshiokai, ktorú založil Takashi Kushida. Všetky tieto školy sú združené v medzinárodnej organizácii Yoshinkan (<http://www.iac.jp>).

8.2 "Moderné" školy

Zahrňujú snáď najviac variantov, ktoré sa v súčasnosti učia. Sú vyučované predvážne priamymi žiakmi Morihei Ueshibu, ktorí však svorne tvrdia, že vyučujú Ó senseiove myšlienky a celé jeho učenie bez akýchkoľvek zmien. Väčšina z odchýliek však vznikla až po majstrovej smrti, čo sa dá pripísať na vrub zvyšujúcemu sa veku učiteľov a zmenám ich morfológických možností.

8.3 "Tradičné" školy a ich podstatné znaky**Aikikai*

Aikikai je bežné pomenovanie pre školu vedenú Kishomaru Ueshibom. Ó senseiov syn vyučuje štýl pod záštitou Medzinárodnej federácie aikido. Väčšina ľudí považuje v súčasnosti tento štýl za hlavný prúd Aikido vo svete. V skutočnosti dnes tento štýl vyučuje niekoľko popredných majstrov a každý z nich má osobitý prejav. Preto Aikikai vyznieva skôr ako "dáždňik", než špecifický štýl. Aikido vyučované Kishomaru Ueshibom má

Obr. 5 - Kishomaru Ueshiba

všeobecne široký záber so zameraním na všeobecný prehľad základných techník a etiky s malým dôrazom na cvičenie so zbraňami. Ostatní učiteľia cvičiaci pod záštitou Aikikai kladú omnoho väčší dôraz na cvičenie so zbraňami.

**Iwama-ryu*

Je časť Aikikai štýlu vyučovaného Morihiro Saitom. Je vyučovaný v Iwama dojo a je všeobecne považovaný za dostatočne odlišný od hlavného prúdu, aby bol pokladaný za samostatný štýl. Saito začínal cvičiť u Ueshibu v roku 1946 a ostáva jeho žiakom až do jeho smrti. Technický repertoár je v Iwama-ryu širší ako vo väčšine ďalších štýlov. Veľký dôraz je prikladaný najmä cvičeniu so zbraňami.

**Ueshiba Aikido škola*

V tejto škole Aikido vyučoval Mitsugi Saotome. Dlhý čas bola ASU (ASU - medzinárodná skratka pre Aikido Schools of Ueshiba) nezávislou organizáciou s nezávislým vývojom. Saotome však postupne prechádzal vo svojom učení k senzitivnejšiemu učeníu a cvičeniu, čím sa natoľko priblížil k Aikikai, že jeho stupne technickej vyspelosti dnes uznáva Aikikai a on naopak uznáva a akceptuje stupne zvládnuté v Aikikai. Saotome však naďalej kladie značný dôraz na cvičenie so zbraňami.

**Nippon Kan*

Založil ho Gaku Homma, jeden z posledných žiakov Ó senseia. Homma sensei vyučuje veľmi tradičnými spôsobmi s dôrazom na rozvoj správneho prístupu k filozofii jednotlivých techník ako aj k tradíciám a etike.

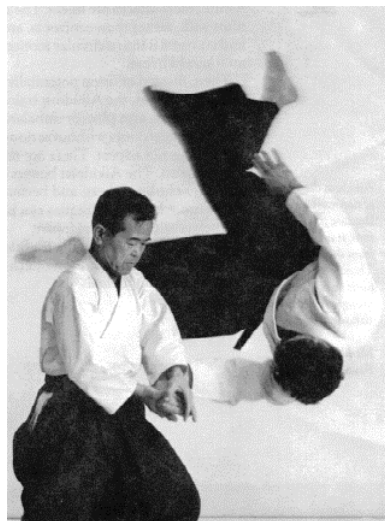
8.4 "Ki" školy a ich podstatné znaky

Koichi Tohei prišiel so zvláštnym myšlienkovým posolstvom. Jeho rozchod s Ueshibovou školou predstavuje najväčší rozkol v japonských školách od tej doby, čo Ó sensei Jigoro Kano opustil ju jutsu a vytvoril Kodokan Judo. Po tom ako sa rozišiel s Ueshibovou školou a založil Ki no Kenkyukai (štúdium predpisov energie) v roku 1974, vydáva sa Tohei na takmer nepretržité turné aby širil "Toheiovo náboženstvo Ki". Koichi Toheia, ako by sa mnohým zdalo, vôbec netešil rozchod s Aikikai, ale podľa neho je Aikido stále rozvíjajúcim sa umením. Ako člen Aikikai

však začínal cítiť, že Aikido je v situácii, kedy zkostratelo a zaoberá sa len chránením prázdnych symbolov minulosti. Do USA za ním prichádza a najlepším žiakom sa stáva Kobayashi sensei (<http://www.ki-aikido.de>).

**Shin-shin Toitsu Aikido*

Štýl založil Koichi Tohei. Založil Aikido so zreteľom na zjednotenie tela a mysle. Tohei sensei upozorňuje na dôležitosť pochopenia konceptu "ki" v každodennom živote. Pojem a význam "ki" vysvetľuje pomocou tréningu Aikido, pomocou ktorého sa ho jeho stúpenci naučia využívať k upevneniu zdravia a k pochopeniu správania sa v bežnom živote.

Obr. 6 - Koichi Tohei

Tento štýl je jedným z najmenejších štýlov v Aikido a je charakterizovaný plynulými pohybmi, ktoré často zahŕňajú cvičencove poskoky - čo je zriedkavé v iných štýloch. Väčšina škôl sa v prvom rade nezaoberala praktickým účinkom cvičení techník, považovala ich za cvičenia pre ďalší rozvoj zjednotenia tela a mysle. Ako vždy naučené princípy sú aplikované na sebaobranu a na využitie tohoto cieľa, ale tiež sú aplikovateľné na ďalšie aspekty denného života. V posledných rokoch sa Tohei sensei odkláňa čoraz viac od "klasického" Aikido a zameriava sa čoraz viac na tréning "ki". Najskôr cvičil pod názvom Ki no Kenkyukai, neskôr začal praktikovať Shin-shin Toitsu Aikido v International Competitive Sport, založenom na formách Tai-chi. Tento pohľad nie je až tak silno zdôrazňovaný vo väčšine amerických dojo. Názov Ki no Kenkyukai ostal len ako názov organizácie združujúcej školy "ki".

**Shin Budo Kai*

Tento štýl je vedený Shizuo Imaizumim a založený bol v New Yorku. Imaizumi sensei bol asistentom pri Aikikai v roku 1964. Spolupracoval a robil mnoho tréningov s Koichi Toheiom a nasleduje aj jeho odchod z Aikikai. Imaizumi sensei sa stáva hlavným inštruktorom Amerického združenia Ki. Shizuo Imaizumi v roku 1989 opúšťa Ki no Kenkyukai a zakladá vlastné poňatie Aikido, ktoré nazval Shin Budo Kai. Tento štýl mal zrozumiteľný obsah, ktorý zahŕňal aj "ki" tréning, Aikido techniky a množstvo rôznych štýlov, v ktorých sa používajú zbrane.

**Kokikai*

Zakladateľ Shuji Maruyama. Maruyama sensei bol taktiež hlavným inštruktorom v Americkom združení Ki. Odchod z tohoto združenia znamenal založenie Kokikai. Tento štýl je mäkkou formou Aikido, ktorý sa zameriava na efektivitu techník s minimálnou námahou. Majú explicitný "ki" tréning s formuláciou štyroch základných princípov, ktoré ich odlišujú od Ki no Kenkyukai.

**Seidokan*

Kobayashi sensei bol hlavným cvičiteľom Amerického združenia Ki v Južnej Kalifornii. Aj napriek tomu, že bol verným stúpencom Tohei senseia, toto združenie opúšťa a v roku 1981 zakladá Seidokan. Tento štýl je charakteristický malými pohybmi pri vykonávaní techník.

**Ki Federation*

Je založená Kennethom Williamsom. Williams sensei bol pôvodne asistentom u Kenshiro Abbeho a v polovici 50 rokov začal svoje štúdium s tvrdou formou blízkou Aiki-Budo. Po tom ako opustil Aikikai na konci 60 rokov, začal praktizovať nezávisle na akomkoľvek učiteľovi a štýle. To sa mení v roku 1976 keď sa začína učiť u Tohei senseia a postupne formuje Ki Federation vo Veľkej Británii. V roku 1986 Williams sensei rezignuje v Ki no Kenkyukai. Ki Federation pokračovala ako nezávislá organizácia s učiteľom Williamsom, ktorý tu učí svoj vlastný štýl. Do tohoto štýlu zahrnul všetky aspekty svojho tréningu a snažil sa aby tento tréning bol jednoduchší na pochopenie nejaponskými študentami.

**Kinomichi*

Masamichi Nuro ako jeden z prvých japoncov prišiel v roku 1962 do Francúzska a založil Kinomichi – pomalý, zdravotný a tanečný variant Aikido. Cvičenie sa prevádza pri hudbe. Tento štýl však nedosiahol mimoriadny úspech.

8.5 "Športové" štýly

Jeden z ďalších zlomov v histórii Aikido nastal ešte počas života Morihei Ueshibu, keď Kenji Tomiki navrhol racionalizáciu Aikido tréningom s použitím kata a pretekov. Odvtedy sú nadviazané kontakty medzi školou Kenji Tomikiho a školou

Aikikai. Je zaujímavé, že v poslednom čase sa mnohé vetvy, ktoré vznikli z Tomiki Aikido, vzdávajú myšlienky pretekania a stávajú sa skôr záležitosťou budo ako športu.

**Tomiki Aikido*

Obr. 7 - Kenji Tomiki

Kenji Tomiki (1900-1979) si v roku 1940 otvára vlastnú školu Tomiki Aikido. Ako profesor Waseda university, vytvoril v roku 1958 smer, v ktorom sa techniky podľa vzoru Jigoro Kana (K. Tomiki keď začal v roku 1926 študovať Aikido, bol už nositeľom majstrovského stupňa 5. Dan v Judo) môžu využívať aj v zápase a vypracoval pravidlá, podľa ktorých bolo možné súťažiť v Aikido. Tomiki sensei veril, že racionalizácia tréningu Aikido spolu s líniami, ktoré vytvoril Kano sensei pre Judo, by mohli vytvárať štýl vyučovaný jednoduchším spôsobom na japonských univerzitách. Navyše veril, že zavedenie prvku pretekania by slúžilo k zostreniu techník a tým ich priblíženiu sa skutočnému boju. Tento prvok bol príčinou rozkolu s Ó senseiovým učením, ktorý bol presvedčený, že v tréningu Aikido nie je miesto pre súťaženie.

Tomiki Aikido je charakterizované používaním vopred pripravených kata v tréningu a v pretekaní, čo sa praktikovalo holými rukami a s gumeným nožom.

**Fugakukai*

Je vetvou Tomiky Aikido vedená Karl Geisom, avšak tento rozšírený štýl je jeden z mnohých, ktorý postupne vypúšťa myšlienku pretekania.

**Jiyushinkai*

Je vetvou školy Fugakukai.

Je potrebné si však uvedomiť, že v súčasnosti existuje množstvo škôl, ktoré sa nedajú jednoznačne zaradiť do určitého systému. Tieto školy sú veľmi populárne a nemožno ich nespomenúť, no je ich veľmi veľa a čerpajú svoj obsah z viacerých štýlov. Preto predchádzajúce rozdelenie berte prosím len ako informatívne. Medzi

najznámejšie školy, ktoré neboli pre svoju všestrannosť zaradené, patria napríklad Shinshin Toitsu Aikidokai, Manseikan, Méthode Nationale.

Akira Tohei sa postupom času stáva vedúcou osobnosťou v Honbu dojo, má na starosti oblasť Hawajských ostrovov a USA, stáva sa vedúcim profesorom Aikikai. Nakoniec predsa len Honbu dojo opúšťa a nasledujúc princípy Aikikai zakladá Shinshin Toitsu Aikidokai (začínajúca jednota predpisov Aikido), ktoré rozvinul na medzinárodnú úroveň.

Sunadomari dosiahol 9. Dan Aikikai. Po majstrovej smrti sa odtrhol a zakladá vlastnú školu Manseikan (vždy čakať).

Nobuyoshi Tamura spolu s Minoru Mochizukim a André Nocquetom založili vo Francúzku Méthode Nationale (národnú metódu)(Vaillant, 1994).

9. ETIKA V AIKIDO

Etika ako pojem je nadradený pravidlám definujúcim dobro a zlo, čestné a nečestné, správne a nesprávne, mravné a nemravné. Etika nám pomáha fungovať a prežiť nášmu ľudskému spoločenstvu ako takému. Veľká väčšina etiky je spoločná všetkým športovcom, všetkým ľuďom sveta. Etika, to sú historicky, postupom času navrhované nepísané pravidlá, ktoré determinujú naše správanie a naopak, naše správanie determinuje etiku.

Etika je náuka o mravnosti, ktorá sa tiež nazýva filozofiou mravnosti. Toľko poučka. Nie je to však len náuka. Predovšetkým ide o praktickú filozofiu. Pojednáva o hodnotách ľudského jednania, posudzuje zmýšľanie, popudy a účely akéhokoľvek jednania človeka, triedi ich a usiluje o dokonalé a úplné vystihnutie pravidiel ľudského života z hľadiska zvrchovaného dobra.

Hodnota etiky je však závislá na tom, aký postoj k svetu majú jej tvorcovia. Ak stavajú jej tvorcovia seba do pozície, ako bytosti vyžadujúce na okoliu, aby rešpektovalo ich stanovisko a požiadavky, bude mať mnoho známk nedokonalosti. Tie sa odstraňujú len pocitom človeka ako jedinca, že je súčasťou celku, ku ktorému sa však musí chovať ako ten, kto chce dať tomuto celku to najlepšie, čo sám vlastní a prežíva. Tým sa problém etiky posúva na pole mentálnej a pocitovej výchovy, pretože len z myslenia a cítenia vyviera jednanie, ktoré je pozitívne dobré, alebo sobecké a zlé a podľa toho spoločensky priaznivé alebo škodlivé.

Bojové umenia, medzi nimi aj Aikido, na prvý pohľad učia umeniu bojovať. Pri hlbšej analýze však zistíme, že nám dávajú aj mnohé podnety, ako žiť. Pri výuke Aikido sa mnohokrát stretávame s názorom, že Aikido je výhradne sebaobranným umením. Aikidoka údajne neútočí. Ak na nás niekto útočí, je samozrejmé, že

môžeme použiť Aikido k svojej obrane a všetko bude v normách zabehnutej etiky. Čo ale v prípade, ak ohrozujú naše okolie?

Trénerovi dávajú jeho žiaci veľa otázok. Jedna z nich je práve tá, ktorá by mala riešiť tento problém ako sa správať, ak sa dostaneme do existenčne vyhrotenej situácie, ak je ohrozené naše zdravie, alebo zdravie a bezpečnosť nášho okolia. Našťastie otázky tohoto znenia sa u nás zatiaľ vo väčšej miere riešia iba ako teoretický problém. V situáciach, kde je agresor druhý, platia pre každého občana, teda aj toho, ktorý sa zaoberá s Aikido, ustanovenia platného zákonníka. Je už však na svedomí a etickej vyspelosti každého jedinca, aby urobil pre obranu a ochranu skutočne len to, čo je nevyhnutné. Útočník, ktorý prestal útočiť, prestáva byť agresorom a stáva sa ním ten, ktorý by mu chcel dokázať svoju prevahu. Z daného vyplíva, že etika nie je niečo, na čo sa s opustením dojo zabúda (Fojtík, 1975).

Nechcem zísť čisto do teoreticko-filozofickej roviny. Ale v dnešnom svete sa stáva veľmi často, že sme svedkami agresie na naše okolie. V mnohých z nás sa vtedy vynárajú spomienky na niekedy počuté porekadlo "čo ťa nepáli - nehas", v mnohých z nás vládne vtedy strach a v mnohých z nás vládne dokonca strach z možného trestného stíhania. V prvom prípade ide o nepochopenie, v druhom o znamenie neistoty pred niečim neznámim a v treťom o známku mravného narušenia. V každom umení ide o krásu, estetickosť, jeho pochopenie a lásku, a keďže je umením aj Aikido, jeho poslaním je práve to.

Etické pravidlá boli počas vývoja jednotlivých škôl kodifikované, v podobe určitých predpisov, morálnych kódexov, ktoré boli presne formulované a dbalo sa na ich striktné dodržiavanie. V jednotlivých školách ju jutsu mali tieto predpisy podobné ba až totožné znenie s predpismi budhizmu. Neboli v nich však obsiahnuté iba vyslovene etické normy, boli v nich zahrnuté aj nariadenia týkajúce sa pitia nápojov, stravy, dennej hygieny, pohlavného života... V niektorých starých školách ju jutsu dokonca platilo nepísané pravidlo, neučiť umenie boja nikoho, kto nie je budhista. Budhista je totiž vo svojej podstate človek asketický, neútočný, dobrý, má absolútnu úctu k starším, váži si všetko živé, proste - má v sebe mier. Čo je však najdôležitejším znakom etiky každého Aikidoku je to, že všetky etické pravidlá sú mu vlastné, je s nimi vnútorne stotožnený a nedodržiava ich iba preto, že to niekto vyžaduje. Etika nie je dovedy etikou, pokiaľ sa nejedná o najvnútornejšie presvedčenie. Ak ide o presvedčenie, etika sa stáva filozofiou života. Etika nie je

etikou, ale iba nič nehovoriacimi slovami, ak sa obchádza, keď sa nik nedíva. A preto dodržiavanie týchto pravidiel je to najťažšie a najpodstatnejšie. Je jedným z hlavných motívov a úloh učiteľa Aikido, aby sa snažil o vštepenie etických noriem a hodnôt svojim žiakom. Ďalším dôležitým faktorom je, aby sme nežiadali od zverencov niečo, čo nie sme schopný robiť my, alebo čo nerobíme. Učiteľ Aikido, by nemal nikdy nič predstierať, pretože žiaci to vycítia a prestanú si vážiť samotného učiteľa a aj myslenie učiteľov, predkov. Ak chcem niečo vyžadovať, musím to v prvom rade robiť aj ja. Samozrejme že etika Aikido nie je v žiadnom rozpore s etikou života, ba práve naopak. A práve to, ako sa naši cvičenci správajú na verejnosti, by mala byť pre nás tá najdôležitejšia osobná úloha. Čo z toho ak vychováme človeka, ktorý sa vie správať len v dojo? Často sa nám stáva, že cvičenci sa prichádzajú zaoberať Aikido len pre svoju osobnú márnivú potrebu, ukojiť vlastné ego, dokázať si, že oni sú silnejší, ako ten druhý. Preto si myslím, že hlavnou úlohou trénera Aikido je vštepovať zverencom úctu k druhému, vzájomný rešpekt, odbúrať u nich potrebu dominovať nad niekým iným. Zmyslom Aikido je prekonať svoje ego, zvíťaziť nad sebou samým, nad vlastnou slabosťou. Preto orientácia myslenia dovnútra je tým, čo odlišuje pravého Aikidoku od ostatných ľudí. Ak človek dospeje do určitého štádia vnútorného vývoja, nepotrebuje si dokazovať svoje kvality a nepotrebuje to dokazovať ani iným. Práve naopak sa snaží zo svojich kvalít odovzdať druhým čo možno najviac. Ak človek učí niekoho iného, tým nestráca nič zo svojich skúseností. Učením iných, človek získava.

Preto skutočne záleží na každom z nás, ako sa v určitých situáciách zachováme a od učiteľa záleží, či sa jeho žiak zachová podľa etických noriem.

10. ETIKETA V AIKIDO

Ak berieme etiku ako najvnútornejšie zákonitosti správania sa jedinca, etiketa je súhrn príkazov, predpisov a nariadení týkajúcich sa vonkajšej, formálnej stránky správania sa určitej skupiny ľudí. Etiketa sa väčšinou zaoberá výhradne vonkajším konaním, a preto sa stáva náukou o zakrývaní mravných závad, ktoré sa potom môžu ďalej prejavovať v konaní! Je to najlepšie vidieť na našom správaní, keď opustíme dojo a ocitneme sa v kolobehu pracovných povinností. Vo vysokej miere zachovávame pravidlá slušného spoločenského vystupovania, ale nie jednanía. Z tohoto dôvodu je potrebné a žiadúce podložiť etiketu etikou.

Štruktúra etikety bola zostavená tak, aby niečo vyjadrovala. Je nám však jasné, že nie je takmer možné sa úplne stotožniť s etiketou tak, aby formálna podoba správania bola aj vnútorne, emocionálne prežitá. Ak sme v niektorých prípadoch svedkami toho, že sa etiketa stáva prázdny, nič nehovoriacim rituálom, nie je to chybou etikety ako takej, ale ľudí, ktorí ju praktizujú. Etiketa však môže byť účinným prostriedkom, najmä psychologickým, pre vybudovanie hodnotových rebríčkov v oblasti etiky. Dodržiavanie etikety, ak sa s ňou človek stotožní, mení do určitej miery aj jeho vnútorné postoje. Mohlo by sa zdať, že obmedzenia, ktoré sú vyvolané etiketou, musia u jedinca spôsobiť nechuť, odpor a averziu. Z vlastných skúseností však viem, že u koho dochádza k úplnému rozkolu medzi jeho vnútornými postojmi a medzi etiketou Aikido, ten odchádza z dojo sám. Je to vlastne vporiadku s princípmi Aikido. Aikido nikoho k ničomu nenúti, je len prostriedkom pre formovanie, nie pre zmenu osobnosti. Všetci sú slobodní ľudia, majú možnosť rozhodnúť sa sami o odchode. My už dnes nevyžadujeme, aby každý koho príjmem do dojo bol budhista. Chceme a snažíme sa z neho vychovať dobrého človeka.

Etika a etiketa. Dva termíny, ktoré sa niekedy zamieňajú, inokedy stotožňujú. Vo všeobecnosti však možno povedať, že kde niet etiky, tam etiketa vyznieva falošne a stáva sa samoúčelnou. Na rozdiel od etiky, ktorá je tvorená históriou, etiketa históriou vytvorená bola. Etiketa predstavuje prepojenie cvičenca s históriou a tradíciami. Každý z nás je produktom historického vývoja. A len vtedy, ak pochopíme tento vývoj, môžeme si uvedomiť svoje miesto, svoju cenu a svoju úlohu. Všetkým je nám jasné, že miesto a čas, v ktorom žijeme, ovplyvňujú naše myslenie, naše konanie, našu existenciu. Miesto nás ovplyvňuje svojimi národnými tradíciami a kultúrou. Čas, práve stupňom vývoja etiky. Etiketa, ktorú dodržiavame dnes, určite nie je presnou kópiou tej, podľa ktorej sa riadili, a ktorú si vážili starí majstri. Jednak je to spôsobené časom, jednak určitým spoločenským vývojom a v našich podmienkach najmä podmienkami a prostriedkami, ktoré sú nám k dispozícii. Rešpektovanie týchto pravidiel správania sa na maximálnu možnú mieru nie je teda len bezobsažnou hrou, ale je to duchovné spojenie sa so všetkými, ktorí Aikido cvičili a ctili si. Je veľmi ťažké pochopiť prečo je dôležitý pocit identity s myslením hnutia a kontinuity s minulosťou, ale práve toto spojenie sa s minulosťou je jednou z hodnôt od ktorej by som neodporúčal ustupovať.

Etiketa nám navonok ukazuje, kto má kedy koho pozdraviť, kto kedy rozprávať a pod. Etiketa v Aikido teda učiteľovi umožňuje omnoho ľahšiu komunikáciu so zverencami. Pod vplyvom týchto pravidiel sú ľahšie ovládateľný. Veď už v starom japonskom prísloví sa hovorí: "Disciplína vedie k radosti".

11. ZÁVER

Každá kniha o Aikido, s ktorou som sa stretol, sa zaoberala praktickou výukou technických zručností v Aikido. Ak sa niektorá z nich zmieňovala o vývoji tohto umenia a o živote Morihei Ueshibu, tak to boli len okrajové správy, ktoré mali slúžiť len na dokreslenie atmosféry filozofična v daných knihách.

Táto práca naopak nebola zameraná na praktickú činnosť ani len tých najzákladnejších pohybových zručností. Snaží sa predostrieť po teoretickej stránke všetky súvislosti a kauzálne vzťahy, ktoré mali vplyv na osobnosť Morihei Ueshibu pri utváraní a šírení jeho systému - Aikido.

Každé bojové umenie sa zaoberá otázkou etiky. Aikido má tú prednosť, že vo svojej podstate sa nestalo športom, a preto etika nie je deformovaná nutnosťou víťazstiev, ktorým sa mnohokrát športová etika podriaďuje, ale je nasmerovaná na každodenný život. Je fascinujúce ako si všetky bojové umenia a športy nachádzajú svoje stále miesto v systéme telesnej kultúry. Je priam neuveriteľné ako si Aikido za niekoľko desaťročí vybudovalo popredné miesto medzi nimi. Jeho popularitu zvyšuje s určitosťou aj výchovný faktor a fakt, že na rozdiel od výkonnostného športu ho možno praktikovať do vysokého veku. Pre mňa je však potešiteľné, že tradície a duchovné hodnoty Aikido, uvádzané v tejto práci, inšpirujú aj predstaviteľov iných športových odvetví.

12. SLOVNÍK POUŽITÝCH TERMÍNŮV

Aikidoka – cvičenec praktizující Aikido

budo – všeobecný názov pre japonské bojové umenia

Dai Nippon – starší výraz pre Japonsko

do – cesta v zmysle filozofickom

dojo – miestnosť na praktikovanie bojových umení

ju jutsu – predchodca Aikido

kan geiko – zimné cvičenia

kobudo – výraz pre bojové umenia používajúce "roľnícke" zbrane

Kojiki – kronika dávnych príbehov pojednávajúca o japonskej mytológii

sensei – učiteľ

shihan – čestný titul, u nás v spojení s funkciou technického riaditeľa

shogún – vojenský vládca poverený správou krajiny

shogunát – vojenská feudálna vláda

suwaru waza – techniky prevádzaná na kolenách

tokonomo – výčnelok v izbe, sú v ňom umiestnené veci zasluhujúce úctu

13. ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

- Boháčková, L. - Winkelhöferová, V.: Vějíř a meč (Kapitoly z dějin japonské kultury). Brno, Panorama 1987. s. 33-37.
- Čuperka, F.: Predpoklady súťaženia v aikido. [Diplomová práca]. Bratislava 1994. s. 26-27.
- Fojtík, I.: Judo. Praha, Státní pedagogické nakladatelství 1975. s. 9 – 18.
- tamtiež s. 96 – 97.
- Harenberg, B. a kol.: Kronika ľudstva. Bratislava, Fortuna Print 1993. s. 273.
- tamtiež s. 321.
- Hradský, J.: Japonský meč - mýty, legendy a história. Stráňavy, Cífer 1992. s. 7-8.
- Hotovec, V.: Kendo. AikidoI. 1997, č. 2, s. 4.
- Kaisen, R.: Budo dharma neboli poučení samuraje. Bratislava, CAD PRESS 1992. s. 77.
- Minařík, K.: Přímá stezka. Praha, CANOPUS 1995. s. 27.
- Nunoi Shobo: Judo by the Kodokan. Osaka, Osaka Kosoku Insatsu Co.,Ltd. 1961. s. 117 – 118.
- Pikhart, L. a kol.: Půl století svazu Judo v Československu. Praha, 1986, Pre interné potreby zväzu. s. 32.
- Reguli, Z.: Aikido ako nositeľ etických hodnôt. [Seminárna práca]. Bratislava 1997. 3 s. FTVŠ UK.
- Ueshiba, K.: Budo teachings of the founder of aikido Morihei Ueshiba. Tokyo, Kodansha international, Ltd. 1991. s.15-18.
- Vaillant, D.: Sokaku Takeda. Budo journal, II. 1994, č. 1, s. 26.
- Vaillant, D.: Morihei Ueshiba. Budo journal, II. 1994, č. 2, s. 26.

Vaillant, D.: Aikido v Európe. Budo journal, II. 1994, č. 5, s. 26.

14. ZOZNAM POUŽITÝCH PRAMEŇOV

Zdenko Reguli – prezident ČFAI na Slovensku – oficiálny list ku kapitole o vývoji Aikido na Slovensku.

Ing. Roman Ilavský – sekretár SAA – oficiálny list ku kapitole o vývoji Aikido na Slovensku.

Mgr. Ferdinand Čuperka – predseda SZA – oficiálny list ku kapitole o vývoji Aikido na Slovensku.

<http://www.aikido.de> (18.10.1996)

<http://www.mcs.com/~arlaiki> (4.5.1996)

<http://www.masterbudo.com/aiev0010.html> (4.5.1996)

<http://www.swan.ac.uk/AU/aikido/baf/iaf.html> (4.5.1996)

<http://aikido.sai.com> (18.10.1996)

http://www.ii.uib.no/~kjartan/aikidofaq/a_index.html (18.10.1996)

http://www.ii.uib.no/~kjartan/aikidofaq/b_index.html (18.10.1996)

<http://www.iac.jp/~iyaf/aikinfo2.html> (4.5.1996)

<http://www.ki-aikido.de> (4.5.1996)